

Oportünizm ve Reformizm Üzerine

Elif Çaęlı

MarkSist
Sınıf Mücadelesinde **Tutum**

Reformizm Üzerine

3 Ocak 2006

Tehlikeli Bir Eğilim: Oportünizm

23 Aralık 2006

Enternasyonal Alanda Menşevizmin Yansımaları

Ocak 2008

Bir Oportünistin “Marksizm ve Devlet” Sorununa Yaklaşımı

Mart-Nisan 2010

marksist.com

e-broşür dizisi: 17

Reformizm Üzerine

Reformizm diye adlandırılan siyasal anlayış dünyanın her yerinde ve her dönemde işçi hareketini zaafa uğrattı; bu niteliği nedeniyle de Marksist saflarda çok derin tartışmalara konu oldu. Marksizmin kurucularından başlayarak Lenin ve diğer devrimci önderler, reformizmin siyasal anlamı, sosyal kökleri ve yarattığı tahribatlar üzerinde durdular. Alman Sosyalist İşçi Partisinin tüm yönetici kadrosunu hedef alan *genelge* niteliğindeki mektuplarında (17-18 Eylül 1879 tarihli), Marx ve Engels, parti yöneticilerinin reformist yaklaşımlarını yerden yere vuruyorlardı. Bu reformist sosyalistler, burjuvaziye yaranmak uğruna işçi sınıfının devrim programının “keskin” görünümünü törpülemekle meşguldüler. Onlar bu sayede proleter mücadelenin geniş kitlelere “ürkütücü” gelmeyeceğini ve partiye çok daha fazla sayıda insan kazanılabileceğini iddia ediyorlardı.

Marx ve Engels’in deyişiyle, sosyalist geçinen bu siyasetçiler, işçi sınıfının devrimci konumu nedeniyle mücadelede “aşırıya gidebileceği” korkusuyla dolup taşan küçük-burjuvazinin temsilcileriydiler. Partiyi işçi sınıfının partisi olmaktan çıkartan reformist yöneticilerin siyasi yaklaşımı, Marksizmin kurucularının satırlarında çarpıcı biçimde teşhir edilmekteydi. Devrimden ölesiye korkan reformist yöneticiler, uzun erimli amaçları, nihai hedefleri propaganda etmekten vazgeçmiş, anlık ve küçük başarıların peşinden koşmaktaydılar. Tüm güçlerini ve enerjilerini kapitalist topluma payanda olmaya hasreden reformistlere bakılacak olursa, insan devrimin getireceği sarsıntılardan köşe bucak kaçmalıydı. Ve toplumsal dönüşüm sürecini barışçıl bir çözülme sürecine dönüştürüp (sanki mümkünmüş gibi!), yaşamını yavaş adımlarla gerçekleştirecek bölük pörçük reformlara adanmalıydı.

Lenin de tüm siyasal yaşamı boyunca reformizmin amansız bir düşmanı ol-

du ve işçi sınıfının aydınlatılabilmesi için hemen her fırsatta bu konuya değindi. Avrupa işçi hareketini baltalayan reformizmin sosyal kökleri üzerinde duran Lenin, bu bağlamda işçi aristokrasisinin ve işçi bürokrasisinin uğursuz rolünü açıklığa kavuşturdu. İkinci Enternasyonalin sınıf işbirlikçisi ve döneç liderlerine karşı devrimci mücadele bayrağını yükselten Rosa Luxemburg'un önemli çalışmalarından biri de reformizmin teşhirine hasredilmişti. *Sosyal Reform ya da Devrim* adlı kitabında Rosa, burjuva devleti yıkmayıp dönüştürerek, yani reforme ederek işçi-emekçi kitlelerin yaşam koşullarının düzeltilceğini iddia eden siyasal anlayışın maskesini düşürüyordu. Kapitalist devlet altında gerçekleşecek sosyal reformların doğal sınırları bulunduğuna ve bu sınırların sermayenin çıkarlarının diktiği engelleri asla aşamayacağına işaret ediyordu Rosa.

Nihai amaçtan kopulmamalı

Devrimci Marksizm, kapitalizm altında yürütülen günlük iktisadi ve siyasal mücadele ile nihai amaç (toplumsal devrim) arasındaki bağ koparıldığı takdirde reformizme savrulmanın kaçınılmazlığını gözler önüne serer. Dün olduğu gibi bugün de bunun sayısız örnekleriyle karşılaşmak mümkündür. Hem devrimci mücadelenin zorluklarını göze alamayan hem de sosyalist kariyerlerinden asla vazgeçmeyen siyasetçiler, "aman ha neme lazım, öyle kanlı devrim süreçlerine ne gerek var" diyerek burjuva devlet aygıtı altında gerçekleşen reformları devrim diye yutturmak istemektedirler.

Sanki kan dökmeye meraklı olanın burjuva düzen bekçileri olduğu bilinmemiş gibi! Ve yine, bıraktık siyasal iktidarın devrimci fethini bir yana, devrimin henüz başını gösterdiği işçi eylemlerinin bile burjuvazi tarafından defalarca kana bulandığı aşikâr değilmişçesine! Reformist öze sahip sol çevre ve örgütlerin en tipik özelliği, kısmi iyileştirmeler için yürütülen mücadeleyi, kapitalizmin devrimci yöntemlerle yıkılması amacına tâbi kılmamaları ve bu hedefle bütünleştirmemeleridir.

Marksist kavrayışta amaç sosyal devrimdir, sosyal reform ancak bu amaca tâbi bir araç olabilir. Reformistler açısından ise reformlar nihai amaçtır. Bu nitelikteki sol örgütlerin çarpıcı özelliği, mücadeleyi burjuvazinin kabul sınırları içinde tutmaya yeminli olmalarıdır. İşçi sınıfını legalizmin batağına sürükleyen bu siyasal eğilimin önderlerini, Lenin *yasal Marksistler* olarak niteler. Bunların, Marksizmi burjuvazinin isteklerine ve ağız tadına göre de-

ğiştirmeye çalışan siyasetçiler olduğuna dikkat çeker. Devrim böyleleri için sanki hiç gelmeyecek bir tarihe ertelenmiş boş bir düştür, devrimci içeriği tamamen boşaltılmış sosyalizm sözcükleriyle bezeli yasalıcı mücadele ise her şeydir.

Reformistler, devrimci iktidar propagandasını mantıklı bulmayan ve devrimci heyecanla yanıp tutuşan insanları aşırı sol (goşist) olarak algılayan “gerçekçi” siyasetçilerdir. Oysa devrimci ruh, devrimci heyecan olmadan, Marksizm de, sosyalizm inancı da, kapitalizmden kurtulma düşüncesi de canlılığını yitirip kuruyacak ve bir hiçe dönüşecektir. Ama kapitalist toplumda herkesin kendi cinsine cibilliyetine göre seçeceği bir siyaset kulvarı vardır ve burjuva dünyasına mensup bulunan ya da burjuva ideolojisine teslim olan birinin dürist ve içten bir devrimci olması zaten beklenemez.

Sorunun bir de diğeri var. İşçi sınıfı devrimciliğini maceracılıkla karıştırmak, sınıf hareketinin ilerletilmesi bakımından ölümcül bir hata olurdu. Marksist kavrayışın içini her daim devrimci tutkuyla, devrimci heyecanla doldurma gereğinin, maceracı küçük-burjuva devrimciliğiyle bir ilgisi olmaz. Devrimci siyasi mücadelede, cesaretin yanı sıra aklın, bilimsel gerçekçiliğin, soğukkanlılığın, sabrın ve planlı çalışma alışkanlığının ne denli elzem olduğunu öğreten Marksizmin ta kendisidir. Bu bakımdan, devrime en uzak, en umutsuz görünen durumlarda bile isyan ateşini söndürmemek ne denli gerekliyse, koşulları hesaba katmadan yapılan “saldırı” çağrıları veya ilanları da o denli yanlış ve zararlıdır. Öte yandan Lenin’in o çok güzel ifadesiyle, devrim gökten zembille inmez; devrim mayası köpürmeye başlayınca da, ne zaman ve nasıl gerçek bir devrime götüreceğini kimse bilemez. Dolayısıyla bir komünist, daima içinde bulunulan somut koşulların gerektirdiği doğrultuda bir devrimci faaliyet yürütmekle yükümlüdür.

Çok açıktır ki, devrimci düşüncenin işçi sınıfına taşınması fikri ve siyasi gericiilik koşullarında adeta iğneyle kuyu kazarcasına gerçekleştirilen devrimci örgütlenme, bir reformiste beyhude siyaset olarak görünecektir. “Gerçekçi” sosyalist, burjuva siyaset âleminde tanınmak veya parlamentoda bir köşe kapmak uğruna her türlü tavizi verebilecek ve siyasi başarı ölçütü olarak da, diyelim parlamentodan bir reform tasarısı geçirmenin çok büyük bir kazanım olduğuyla övünecektir.

Bu noktada da bazı yanlış kavrayışlara fırsat vermemek gerekiyor. Devrimci Marksizm kapitalist toplumda gündelik mücadelenin parlamento ayağı-

nı toptan yadsımaz. Ne var ki, parlamento kürsüsünden yararlanmanın da muhtelif siyasal tarzları mevcuttur. Yani bu konuda da devrimci tutumla reformcu anlayış birbirinden kalın bir çizgiyle ayrılmaktadır. Zaten bu yüzden ki, Lenin önemli bir gerçeği dile getirme gereğini hissetmiştir. *Sosyalizm ve Savaş* adlı çalışmasında şöyle der: “Parlamento faaliyeti, bazılarının bakan koltuğu sağlar, bazılarını ise hapis haneye, sürgüne, kürek cezasını çekmeye gönderir. Kimileri burjuvaziye, kimileri proletaryaya hizmet eder. Kimi sosyal-emperyalisttir, kimisi devrimci marksist.”

Reformculuk, *revizyonizm* (yeniden “gözden geçirme” iddiasıyla Marksizmi devrimci özünden uzaklaştırmak) ve *oportünizm* (işçi sınıfının çıkarlarını değil kendi siyasal çıkarlarını öne alan fırsatçı politika izlemek) gibi siyasi tutum ve davranışlarla da yakından akraba bulunuyor. Revizyonizm için sıralanan özellikleri (örneğin ilkeli davranmayı duruma göre tutum belirlemek, küçük kazançlar elde etmek adına proletaryanın temel çıkarlarını feda etmek gibi) rahatlıkla reformizmin günahları arasında da sayabiliriz. Keza reformist sosyalistler, kendi çıkarları için fırsatçı politikalar sürdüren oportünist siyasetçilerdir. Oportünist bir sosyalist, çubuğu eninde sonunda kendi siyasal hesaplarına doğru bükülecek, birtakım ayrıcalıklar peşinde koşarken işçi sınıfını da burjuvaziyle işbirliği politikasına doğru çekecektir.

Burada reformist çevreleri somutlamak amacıyla, ulusal ya da uluslararası düzeyde bazı kişi ve örgütlerin adlarını sıralamaya hiç gerek yok. Zira onlar önemli sorunlar veya gelişmeler karşısındaki siyasal tutum ve davranışlarıyla zaten kendilerini belli ediyorlar. Ayrıca da reformistlerin gerçek siyasal işlevleri ve gerçek toplumsal özleri, sosyalizmin yerine neticede liberal işçi siyasetini koyan programlarında ve taktiklerinde ifadesini bulmaktadır.

Büyük bir dikkatle yaklaşmayı gerektiren önemli bir husus daha var. Unutulmasın ki, reformizm devrimci sözlerle örtüldüğünde daha da tehlikeli hale geliyor. *Sinsi reformizm* diye adlandırabileceğimiz bu tür bir siyasi çizgiyi izleyenler genelde devrimin gerekliliğini açıkça yadsımdan kaçınıyorlar. Fakat siyasal mücadele anlayışlarına damgasını vuran temel öğe, devrim uğruna örgütlenmekten ve işçi sınıfını devrim için hazırlamaktan uzak duruşlarıdır. Lenin’in dikkat çektiği gibi, bu tür “devrimciler” işçi sınıfının Enternasyonal örgütüne bağlı olduklarına ilişkin resmen güvence verdiklerinde bile, bu güvenceler aslında birer vitrin süsünden ibarettir.

Sinsi reformizm kendisini gizlemek amacıyla kabul eder görüldüğü kimi

devrimci açılımlardan, bulduğu ilk fırsatta kurtulmaya veya bunların içini boşaltmaya bakar. Burada önemli örneklerden birkaçını hatırlatabiliriz. Bilineceği gibi, devrim fikrini proletarya diktatörlüğünün kabulüne kadar ilerletmeyen biri devrimci Marksist değildir. İşte bir sinsi reformist, proletarya diktatörlüğüne açıktan karşı çıkmıyormuş gibi görünecek, ama sıraladığı bin bir bahaneyle aslında bunu reddetmiş olacaktır. Keza örgüt sorunlarında Leninist parti anlayışını lafta kabul etmiş gibi yapacaktır. Fakat sıra öncü partinin inşası konusundaki önemli ayrıntılara geldiğinde (örneğin Lenin'in *Ne Yapmalı*'da sıraladığı bazı prensipler), Lenin'in daha sonra bunlardan vazgeçtiği şeklindeki saçma iddialardan medet umacaktır. Ya da proletarya iktidarına geçiş sorunu bağlamında Lenin'in aydınlatığı yoldan yürüdüğünü söyleyecek, gerçekte ise burjuva parlamentosuna dayanan bir "işçi hükümeti"ni devrimci geçiş yolu diye yutturmaya kalkacaktır.

Yanlış olan ne?

Bir konu yanlış anlaşılmalıdır. İşçi ve emekçi kitlelerin yaşam ve çalışma koşullarında iyileştirme sağlamak (reformlar elde etmek) için yürütülen kısmi mücadelelerin kabulü, bu kadarıyla yanlış bir siyasal tutuma işaret etmiş olmuyor. Reformizm bu değildir. Reformizm, işçi-emekçi kitlelerin mücadelesinin egemen sınıfın dayanaklarını ortadan kaldırmayan *uzlaşmacı* bir çizgiye çekilmesidir. Kitlelerin, düzenin temellerini yıkmayacak tersine koruyacak değişikliklerle yetinmeye zorlanmasıdır. Kısacası yanlış olan, kapitalist düzenle devrimci tarzda hesaplaşma mücadelesinden vazgeçmek ve sol siyaseti yalnızca burjuvaziden bazı reformlar koparmaya indirgemektir.

Çalışma ve yaşam koşullarında belirli ölçüde iyileştirmeler sağlansa bile, sermayenin egemenliği devam ettiği sürece işçi ücretli köle olarak kalır. O nedenle *reformculuk* işçi sınıfını tesellilerle uyutan bir burjuva aldatmacasıdır. Kaldı ki kitlelerin alttan gelen basıncı ve doğrudan mücadeleleri tarafından zorlanmadıkça, burjuvazinin en liberal kesimleri bile kapsamlı reformlar konusunda ayak sürümeye, bir eliyle verdiğini öteki eliyle almaya ya da kriz dönemlerinde hepten geri devşirmeye meyyaldir. Neticede burjuvazi burjuvazidir ve reformculuk da sosyalist kılıklara büründüğünde dahi işçileri devrimci mücadele yolundan saptıran burjuva işçi siyasetidir; burjuvazinin siyasal silahlarından biridir. Proletaryanın mücadele tarihi, işçilerin reformistlere güvenip destek verdiklerinde aldatıldıklarını kanıtlayan nice örneklerle doludur.

Marksizm reformlar uğruna mücadeleyi yadsımaz, ama ona devrimci tarzda yaklaşır. Zaten tarih, kapsamlı sosyal reformların ancak devrimci mücadelenin yan ürünü olarak gerçekleştirilebildiğini gözler önüne sermektedir. İşçi sınıfının devrimci savaş yöntemleriyle desteklenmediği takdirde hiçbir reform kalıcı, sağlam ve ciddi olamaz. Marksist devrimcilik kuşkusuz anarşizmden farklıdır ve Marksistler reformlar için verilecek mücadeleden yan çizmezler. Fakat reformlar için yürütülecek mücadeleyi kabul etmek, reformizmle savaşmanın önemini de asla ortadan kaldırmaz.

Bu noktada sorunun bir başka boyutunu ise, devrim-reform ilişkisinin doğru tarzda ele alınmasının önemi oluşturuyor. Reform ihtiyacını devrim zorunluluğunun karşısına diken reformistler, bu ikisi arasındaki diyalektik ilişkiyi de keyfi biçimde parçalayarak aslında kitlelere bir hiç sunmaktadırlar. Zira tarihsel ilerleyiş içinde devrimci zor olmadan reform da olmamıştır. Kapitalist gelişme sürecinde kazanılan çeşitli demokratik haklar, anayasal reformlar son tahlilde hep devrimin ürünüdürler. O bakımdan reformculuk, devrim şikkının karşısında yer alan ve aynı toplumsal dönüşümleri sağlayabilme kapasitesine sahip bulunan bir seçenek değildir.

Tarihsel deneyim, kitlelerin esasen kendi deneyimleri temelinde öğrendiklerini ve kolay görünen yolları deneyip tüketmeden zorlu devrimci mücadeleyi göze alamadıklarını ortaya koymaktadır. Ancak kitlelerin tamamen kendi hallerine bırakılmaları durumunda, onların deneyerek öğrenebilmeleri asla mümkün olmayacaktır. Bu bakımdan söz konusu gerçeklik hiç de *kendiliğindenliğe* (kitle mücadelesinin kendiliğinden doğru yolu bulacağı anlayışı) prim vermeyi gerektirmiyor. Mücadele içindeki kitleler, ancak yanı başlarında güvenebilecekleri bir devrimci önderlik olduğu ve doğruyu yanlış gösterdiği takdirde kendi deneyimlerinden öğrenebilirler. Bunun için kitlelerin nabzına göre şerbet vermeksizin, onlara gerçekleri olduğu gibi söylemek gerekir.

İşte reformizm yakayı en çok bu gibi noktalarda ele veriyor. En başta da, sınıfın devrimci örgütlülüğünün inşası konusunda yaratılan çarpıtmalar reformist sosyalistlerin ortak özelliğini oluşturuyor. Reformizm, ulusal ya da enternasyonal düzeyde karşılaştığımız üzere, Leninist öncü parti fikrine açık ya da utangaç biçimde karşı çıkan siyasal anlayışlar geliştiriyor ve kendiliğindenliği yüceltiyor. Kitlelerin neredeyse tüm siyasi gerçekleri kendi kendilerine öğrenecekleri anlamına gelen bir kitle kuyrukçuluğu, kitle dalkavukluğu

yaratılıyor.

Bu gibi tutumlara günümüzden örnek verebiliriz. Diyelim devrimci kabarmaların yaşandığı Latin Amerika ülkelerinde kitleler solcu görünen devlet adamlarının peşinden mi sürükleniyorlar, o halde devrimciler de kitlelere ters düşmemek adına aynı kervana katılmalıydılar! Bu gibi tutumlar tamamen yanlıştır ve devrimci işçi hareketini güçsüz düşürmekten başka bir sonuca da hizmet edemezler. Kitlelerin mücadelesi elbette fevkalâde önemlidir, o olmadan salt öncünün çaba ve iradesiyle bir devrimin başarılması da asla mümkün değildir. Zaten Lenin önderliğinde biçimlenen Bolşevik Parti ve mücadele anlayışı, Marksizmin bu gibi temel doğrularına sahip çıkmaktan ve bu doğruları yaşama geçirmek için çabalamaktan başka bir şey değildir. Lenin'in özellikle dikkat çektiği husus, kitlelerin kendiliğinden eyleminin önemini küçümsememek, fakat bunu daha da etkili kılmak üzere kitlelere önderlik edebilecek bir partiyi yaratmaktır.

Yine reformistlerin çok sıkça başvurduğu yöntemlerden biri de, kitlelere ters gelebileceği bahanesiyle devrimci ilkelerin ve sloganların içeriğini boşaltmak, onları yumuşatmaya çalışarak iğdiş etmektir. Oysa kitleleri yanımıza çekme adına devrimci taleplerin yumuşatılması, asla kitle mücadelesini ilerletemez. Olsa olsa kitlelerin bilincini daha da bulandırır. Onların zihninde, sorunların düzen sınırları içinde parlamenter mücadele yoluyla, anayasal reformlarla çözülebileceği şeklinde köklü yanılsamalar yaratır. Reformistlerin yaklaşımının tersine, esaslı kazanımlar elde edebilmenin ve kazanımları koruyabilmenin yegâne garantisi, proletaryanın devrimci örgütü ve yığınların devrimci atılımıdır.

İşçi sınıfının yürüttüğü gündelik iktisadi mücadele de neticede bir reform mücadelesidir. İktisadi mücadele tek başına yalnızca işgücünün daha iyi koşullarda satışını sağlayabilir, daha fazlasını değil. Oysa işçi sınıfının kurtuluşu ücretli kölelik koşullarını reforme etmeyi değil, onu kökünden yıkmayı gerektiriyor. Bu nedenle en gelişkin sendikal mücadele bile devrimci siyasal mücadelenin yerini tutamaz. İşçi sınıfının çıkarları açısından sendikalar gereklidir, ama devrimci siyasal örgütlülük bir o kadar daha gereklidir. Sınıf mücadelesinin güçlendirilmesi bu noktada doğru bir kavrayışı zorunlu kılıyor ve bir siyasal eğilimin gerçek niteliği de zaten bu noktada ortaya çıkıyor.

Sendikaları küçümseyen *sol sekte* siyaset ve sendikal mücadeleye uyarlanan *reformizm* ilk bakışta birbirine taban tabana zıt eğilimler olarak görünebilir.

Halbuki yarattıkları siyasi sonuçlar bakımından bunlar nihayetinde ortak bir noktada buluşuyorlar. Birisi doğrudan, diğeri ise meydanı boş bırakarak (yani ters yollardan olmak üzere) işçi sınıfının kitlesel mücadelesinin düzenle uyumuna hizmet ediyor. Sendikaların birer düzen örgütü haline geldiği, sendikal mücadelenin düzenle bütünleştiği yolundaki tespitler tarihin bazı kesitlerinde dört dörtlük bir gerçekliği dile getiriyor olabilir. Fakat bu gerçekliği devrimci doğrultuda değişikliğe uğratmak üzere mücadeleye atılmayanlar, işçi sınıfının kurtuluşuna da asla hizmet edemeyeceklerdir.

Hüner, en zor ve en umutsuz görünen koşullarda bile sınıfın öncüsünü devrimci siyaset temelinde örgütlenmeye çekmekte ve böylece işçi kitlelerinin mücadelesini de elden geldiğince ilerletebilmektedir. Ne sınıftan kopuk küçük-burjuva solcuların keskin görünen devrimci lafazanlığı ne de sınıfı yalnızca kendi çıkarları için bir basamak, bir araç olarak gören bürokratların ve onlara uyarlanmış reformistlerin siyaseti bunu başarabilir. İşçi hareketindeki Bolşevik gelenek, hiçbir göreve “can sıkıcı” diye burun kıvrımayan, zor gördüğü işe sırtını dönmeyen ve zorluklardan kaçmayıp üstüne gidebilme cesareti sergileyenlerin, ancak böyle bir kumaştan dokunmuş insanların devrimci sıfatını hak edeceklerini kanıtlamıştır. Lenin’in öğrettiği üzere, istisnasız bütün eylem alanlarında çalışmaya uyum sağlamak gerekir. Her zaman ve her yerde, bütün güçlükleri, bütün burjuva alışkanlıkları, tutuculuğu ve rutini yenebilecek azimle donanmak gerekir.

Küçük-burjuvanın siyasal meşrebi

Tarihi örneklerle kısaca göz attığımızda, işçi hareketinde reformizmi besleyen çeşitli nedenlerle karşılaşırız. Bunlardan biri, toplumsal devrim tehdidi karşısında başı sıkıştığında ve elbet nefesi de yettiğinde burjuvazinin sosyal reform kartını ileri sürmesidir. Zaten egemen sınıfların ezilenler üzerindeki egemenliklerini güvenceye almak için başvurdukları iki sosyal fonksiyon vardır. Lenin’in deyişiyle, papazın ve cellâdın fonksiyonu! Cellât, ezilenlerin protestosunu ve öfkesini bastırmak; papaz da, ezileni teselli etmek, onlara sıkıntılarının ve fedakârlıklarının azalacağı umudunu vermek için gereklidir. Böylece burjuvazi muhtelif yöntemlerle egemenliğini sürdürmeye çalışacaktır. İcabında ve gücü yettiğinde kitlelerin devrimci mücadelesini açık baskı yöntemiyle ezmeye teşebbüs edecek, bazen de papazın vaaz ve telkinleriyle onları devrimci eylemden uzak tutmaya ve devrimci duygularını köreltmeye çaba-

layacaktır.

Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sonrasında örneklendiği üzere, kapitalizm çerçevesinde sağlanan bazı iyileştirmelerle işçi-emekçi kitleler yatırılmış ve bir "sosyal devlet" aldatmacası egemen kılınmıştır. Bu nesnel koşullar siyasal olarak tam da reformizmin yeşerip güçleneceği bir iklim yaratmıştır. Sonuç olarak, bu tür koşulların hüküm sürdüğü ülkelerde solda reformizm (ve kuşkusuz revizyonizm, oportünizm) yönünde bir siyasal erozyon yaşanmıştır.

Sınıf mücadelesinde reformist yaklaşımlara uygun zemin hazırlayan faktörlerden bir başkası ise, bir ülkede küçük-burjuva damarın güçlü oluşudur. Lenin çeşitli defalar, Rus reformculuğunun kendine özgü inatçılığıyla belirginleştiğini dile getirmiş ve bu durumun nedenleri üzerinde durmuştur. O dönemin Rusya'sı, Batı Avrupa ülkelerine kıyasla çok daha fazlasıyla bir küçük-burjuva ülkesidir. O yüzden Rusya, genellikle küçük-burjuvazinin karakteristiği olan ve sosyalizme duyulan inanç konusunda da etkisini hissettiren çelişik ve kararsız ruh haline sahip kişi, grup ve siyasal eğilimleri ziyadesiyle yaratmıştır.

Tıpkı Türkiye'de de görüldüğü üzere, küçük-burjuvazi devrimci örgütlere kendisiyle birlikte hastalıklı siyasal yaklaşımları taşımakta, örgüte bağlılık konusunda kara sevda ile alçakça ihanet arasında yalpalayıp duran sakat tutumlar sergilemektedir. Ayrıca yine Rusya örneğinde olduğu gibi Türkiye'de de küçük-burjuvazi, devrimci mücadelede karşılaşılan başarısızlıklar karşısında dönecek bir ruh haline bürünmeye, yenilgiye çok daha çabuk boyun eğip, cesaretini çok daha çabuk yitirmeye yatkındır.

Nitekim 12 Eylül faşist diktatörlüğünün kuruluşuyla birlikte içine girilen yenilgi dönemi, istisnasız tüm sol örgütlere damgasını vuran bu küçük-burjuva hastalıkların sayısız örnekleriyle doludur. Gerçi kapitalist gelişmeyle birlikte geleneksel küçük-burjuva katmanların erimekte olduğu doğrudur. Ne var ki küçük-burjuvalık sorunu, toplumda yaygın bir zihniyeti yansıtmadan hâlâ çok canlıdır. Özellikle okumuş kesim ve bu kesimi besleyen üniversite gençliği, siyasi yaşamda küçük-burjuva tutumları yeniden ve yeniden üreten bereketli kaynağı oluşturuyor. Burjuvazinin ayrıcalıklı konumu karşısında öfkeye kapıldığında devrimci kimliğe bürünerek kafa tutmaktan hoşlanan, fakat proleterleşmekten de ölesiye korktuğundan aslında hep ayrıcalıklı bir konum peşinde koşan çeyrek aydın, küçük-burjuva zihniyetin dört dörtlük temsilcisidir.

Sınıf hareketine döneklilik ruh halini ve yenilgi psikolojisini taşıyan küçük-burjuva, her an oportünizme veya reformizme sivrilmeye teşnedir. Devrimci mücadelenin inişli çıkışlı ve zahmetli yolunda sebatla yürümeye yatkın olmadığı için, kendi ruhunun kaçış eğilimi içine girdiği her noktada devrim mücadelesini ve devrimci örgütleri suçlar. Kendisine böylece siyasi bir kaçış noktası bulmaya çabalar. Ruhunu küçük-burjuva hastalıklardan arındıramamış bir kişi, bireyselliği değil toplumcu düşünceyi benimsediğini söylediğinde bile her şey öncelikle kendisi için vardır. İşine geldiği sürece devrimci mücadeleyi kutsal kabul eder; ama zor günler görüldüğünde ise çekilen sıkıntılarının suçunu sınıf düşmanına değil, rahatlıkla devrimci mücadeleye yükler.

Bu nedenle dün Rusya'da veya bir başka ülkede ya da yakın geçmişte Türkiye'de yaşandığı üzere, yenilgiyle sona eren devrimci dönemlerin ardından sol harekette genelde inkârcı ve tasfiyeci rüzgârların esmesi anlaşılabilir bir durumdur. Böylesi rüzgârlar kof devrimcileri önüne katıp düzen yanlılarının cephesine sürüklerken, aynı zamanda da işçi hareketinde devrimciliğin küçümsenip reformculuğun yüceltilmesine hizmet eder. Lenin 1905 devrim yenilgisinden sonra gelişen tasfiyeci dalgayı teşhir ederken bu gibi hususlar üzerinde durur. Ve Rus reformcularının, devrimci tutumunu sürdüren insanları, “yenilgiye uğratıldıkları yere yeniden sokulmak istemekle” suçladıklarını hatırlatır. Lenin'in ifadesiyle, “devrime doğru yeniden sokulmak, durup dinlenmeksizin çalışmak, yeni durum çerçevesinde devrim fikrini yaymak ve işçi sınıfının güçlerini o devrim için hazırlamak” reformculara göre devrimci proletaryanın başlıca suçudur.

Tarihten örnek

Reformizm yıllardır, toplumsal dönüşümlerin köklü bir devrime gerek olmaksızın adım adım reformlar yoluyla gerçekleşebileceği yanılsamasını yaratıp duruyor. Reformist sosyalistler, toplumsal devrimin insanlara durduk yere nice bedeller ödeteceği, nice acılara mal olacağı düşüncesini ileri sürerek, kapitalizmin reformlar yoluyla çok daha kolay, kansız ve acısız yoldan dönüştürülebileceği yalanına sarılıyorlar. Oysa tarihsel örneklerin kanıtladığı gibi, devrim olmadan kapitalizmden kurtulmak mümkün değildir. Ve işin aslında, reformist siyaset işçi-emekçi kitlelere en büyük yenilgileri, karşı-devrimci darbe ve rejimleri armağan etmekten başka bir sonuca da hizmet etmemiştir.

İşte 1918 Alman devrimi örneği! İkinci Enternasyonalin sosyalist geçinen o koca partileri, reformist siyasetin çıkmaz yollarında dolanıp neticede karşı-devrimin zaferine davetiye çıkarmaktan öte bir işe yaramadılar. Halbuki devrimci mücadele çizgisi güçlendirilmiş ve işçi sınıfının devrim için örgütlenmesi başa alınmış olsaydı, tarihin akışı ne kadar da farklı olabilirdi! Alman devrimi başarıya ulaştırılabilir, Avrupa'da devrimci dalga gerilemek yerine burjuva iktidarlara karşı hücumla geçebilir ve sonuçta 1917 Ekim Devrimi de yalnız kalmaz ve bürokrasinin çizimleri altında can vermekten kurtulabilirdi.

Keza daha yakın örneklerden olmak üzere, Şili'de devrimci coşkuyla atağa geçen kitleler Allende hükümetinin reformist ve uzlaşmacı politikaları ile yatıştırılmamış olsalardı, iktidarı devrimci yoldan kendi ellerine alabilirdi. Reformizm pek çok Latin Amerika ülkesinde olduğu gibi 1973 Şili'sinde de, işçi-emekçi kitlelere onca zulüm ve ölüm getiren askeri faşist rejimin kurulmasına kapıyı açtı. Ya Türkiye? İşçi sınıfı ve emekçi kitlelerin yaşadığı devrimci yükseliş, bir yandan solcu geçinen Ecevit, diğer yandan kendilerini sosyalist ya da komünist olarak adlandıran çeşitli reformist örgüt ve liderler eliyle durduruldu. Böylece Türkiye'de de 12 Eylül askeri faşist diktatörlüğüne giden o uğursuz yol döşenmiş oldu.

Tarih öğrenmesini bilenler için ibret vericidir! Yaşananlar yaşanacak olanlara ışık tutabilmeli. Günümüzde Latin Amerika ülkelerinde esen sol rüzgârlar, kendilerini solcu veya devrimci olarak tanıtan devlet adamları eliyle düzen sınırları içine hapsedilmek isteniyor. En solcusu bile olsa, burjuva düzen sınırları içinde kurulan hükümetlerden devrim beklemek, sonucu işçi sınıfına ve emekçilere çok ama çok pahalıya mal olacak tehlikeli bir düşür. Devrimle oyun oynanmaz! Devrimci kişi hiçbir kişisel çıkar gütmeksizin devrimin hizmetine girendir, solcu geçinen şu ya da bu devlet adamının kuyruğuna takılan değil!

İşçi sınıfının mücadele tarihi, yaşam çizgisini ölümüne dek devrimci temelde sürdürmeyi başaran olumlu örneklerin yanı sıra, tam bir soysuzlaşma anlamına gelen olumsuz örnekleri de içeriyor. Tarih gerçekten öğrenmek isteyenler için ibret vericidir. Örneğin İkinci Enternasyonal içinde yer alan, ama tamamen farklı siyasal akımların temsilcisi olan sosyalist kişilerin yaşam ve mücadele çizgilerinin karşılaştırılması ne kadar eğitici.

İkinci Enternasyonalin reformizmine karşı daima devrimci Marksizmi savu-

nan Rosa Luxemburg Ocak 1919'da karşı-devrimin dipçik darbeleri altında can verirken, Spartakistlerin Berlin ayaklanmasını ezmekle görevli bakanlık koltuğunda kim oturuyordu, hatırlıyor musunuz? Aynı Enternasyonal içinde sosyalist geçinip de, emperyalist paylaşım savaşı patlak verdiğiğinde “kendi” burjuvazisinin yanında yer alan ve nihayet Alman karşı-devriminin başına geçen Gustav Noske! Bu tür çarpıcı örnekleri çoğaltmak mümkündür, neticede ne reformizm, ne revizyonizm ve ne de oportünizm durduğu yerde durur. Çarpık eğilimler mücadele edilip yenilgiye uğratılmadıkları takdirde, sosyalist geçinen kişi ve örgütleri burjuva düzen güçlerinin yanı başında çok farklı pozisyonlara ve görevlere getiririr. Güzel ve doğru olan, devrimci inançla başlayan bir yaşam ve mücadele çizgisini yine o şekilde noktalayabilmektir.

Bir yanda, Lenin'in “o bir kartaldı!” sözleriyle andığı ve son nefesini vermeden önce bile devrimi kastederek, “Vardım, Varım, Var Olacağım” diye dünyaya haykıran kızıl Rosa! Diğer yanda ise, siyasal yaşamını bir sosyalist olarak başlatıp, burjuva düzenin sunduğu kariyer, siyasal ün, maddi ve manevi çıkarlar peşinde karşı-devrimin bok çukuruna sürüklenen Noske gibi örnekler! Seçim yapmak kişiye kalmış, başka ne denebilir?

Tehlikeli Bir Eğilim: Oportünizm

Marksist literatürde sıkça kullanılan kavramlardan biri olan *oportünizm* kelime karşılığıyla *fırsatçılık* anlamına geliyor. Fırsatçı yaklaşımların özellikle kapitalist toplumda yaşamın çeşitli alanlarında ve çeşitli biçimlerde karşımıza çıkan son derece yaygın bir eğilim oluşturduğunu biliyoruz. Siyasi mücadele söz konusu olduğunda da, oportünizm, aslında burjuva partilerden sol örgütlere dek tüm siyasi yapılanmalar içinde karşılaşılabilecek olan, ilkesiz ve hep kendi çıkarına yontan fırsatçı politika tarzını anlatıyor. Burjuva partilerin ve küçük-burjuva nitelikli siyasi örgütlerin sınıfsal karakterleri nedeniyle, bunların fırsatçı politik tarz sergilemelerinde yadırganacak bir taraf bulunmuyor. Ne var ki, oportünizm işçi sınıfının devrimci örgütlenme alanında baş gösterdiğinde işin rengi değişmekte ve ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Konunun üzerinde durulması gereken yönü de budur.

Tarihsel süreç hatırlandığında, işçi hareketi içinde oportünist tutumların her zaman önemli zaafılara yol açtığı, kimi durumlarda devrimci mücadele açısından son derece yıkıcı sonuçlar doğurduğu görülecektir. Bu bakımdan çeşitli örnekler sıralanabilir. Konuyu fazla uzatmamak için, çarpıcı yönler içermeleri nedeniyle Bernstein ve Kautsky örneklerini hatırlatmakla yetinebiliriz. Bernstein ve Kautsky, Marx'ın ölümünden sonra onun çalışmalarını toparlamaya ve yayına hazırlamaya çalışan Engels'in yardımcıları idiler. Ama yüreği son nefesine dek işçi sınıfının kurtuluşu için atan devrimci Engels'ten tamamen farklı olarak, Bernstein ve Kautsky revizyonizmin ve oportünizmin batağına dümen kırdılar.

Bu gibi örneklerde sorun Marksizmi bilip bilmeme sorunu değildir. Bernstein ve Kautsky Marksist teoriye yeterince vakıf idiler. Hatta Engels'in ölümünden sonra Kautsky uzun bir süre boyunca Marksizmin en büyük otoritesi

olarak kabul edilmişti. Fakat Marksizm ve siyasi mücadele hakkında bilgiççe pek çok şey yazıp çizen bu “otoriteler” için son tahlilde önemli olan işçi sınıfının devrimci örgütlenmesi değildi. Dün olduğu gibi bugün de, bu tür kumaştan dokunmuş “Marksist” teorisyen ve siyasetçiler için birincil derecede önemli olan, kendi siyasal kariyerleri ve kendi siyasal başarılarıdır. Bu nokta asla unutulmamalı.

Oportünizmin niteliği

İşçi hareketinde oportünizm, işçi-emekçi kitlelerin temel tarihsel çıkarlarını kesimsel faydacılık ve kolay yoldan siyasal başarı elde etmek uğruna feda etmek anlamına geliyor. Sınıf mücadelesinde önemli karar anları geldiğinde, zor görünen devrimci yolu tutmayı göze alamayıp düzen içi siyasal çözüm üretmeye çalışmak oportünizmin temel özelliğini oluşturuyor. Bu nedenle oportünizm olağan dönemlerde kendini Marksist söylemin ardına saklamaya çalışsa da, devrimci altüstlük dönemlerinde içsel niteliği, yani burjuvaziyle işçi sınıfı arasında uzlaşma arayan sınıf işbirlikçi karakteri açığa çıkmaktadır. Oportünizm her dönemde ulusal ve uluslararası düzeyde ciddi bir siyasal sorun olagelmiş ve devrimci Marksistlerin ona karşı sert bir mücadele yürütmesini gerektirmiştir.

Tarihsel örnekler incelendiğinde, oportünizmin daha masumane görünen çeşitlemelerinden tutun da en açık işbirlikçi türlerine kadar farklı tezahürlerinin olduğu görülecektir. Birinci emperyalist paylaşım savaşının ateşleri içinde İkinci Enternasyonal’i tam bir ihanet batağına sürükleyen *sosyal-şovenizm*, oportünizmin artık çığırından çıkmış, tam anlamıyla olgunlaşmış bir örneğidir. Günümüzdeki sosyal-demokrasi akımının ataları olan bu oportünistler burjuva reformizmi uğruna sosyalist devrimi reddettiler. Sosyal-şovenler sınıf mücadelesinin gereklerinden tamamen yan çizdiler. Emperyalist savaşı kendi ülkelerinde işçilerin burjuva düzene karşı savaşına dönüştürmeyi reddettiler ve sınıflar arası işbirliğinin savunuculuğunu yaptılar. İkinci Enternasyonal oportünistleri burjuva parlamentarizmini ve legaliteyi putlaştırdılar, devrimci mücadelenin gerekli kıldığı illegalite mevzuunu yadsıdılar.

Siyasi kişi ve çevreler oportünizme birtakım şanssız tesadüflerin sonucunda sürüklenmiyorlar, bu sorun siyasi mücadelede benimsenen sınıfsal tutum ve tarzla derinden ilişkilidir. Oportünizmin tarihin akışının sosyal bir ürünü olduğuna işaret eder Lenin ve oportünizmi yasalıcılığın beslediğini söyler.

İkinci Enternasyonal örneğinde oportünizm, 1871-1914 arasındaki dönemin görece “barışçı” koşullarının ürünü olmuştur. Avrupa ülkelerinde burjuva demokrasisi ve parlamenter düzenle bütünleşen işçi partilerinin oportünist liderlikleri, legal olanaklardan yararlanma gerekçesinin ardına sığındılar ve yasalılığa tapınan düzen içi bir sosyalizm akımı geliştirdiler. Bu liderlikler, bu siyasal tarzın çok daha geniş kitleleri devrimci fikirlere kazanmaya hizmet ettiği yalanıyla işçileri aldattılar.

Enternasyonal örgüt sayesinde uzun bir süre boyunca çeşitli ülkelerin sol hareketini etkileyebilen bu oportünist akımın gerçek yüzünü olağanüstü koşullar açığa çıkardı. Emperyalist savaş, oportünizmin başlangıçta durduğu noktada duramayacağını, zamanla olgunlaşacağını ve burjuvaziye verilen ödünlerin oportünistleri bir gün açıkça burjuvazinin safına sürükleyebileceğini kanıtladı. Araya başka önemli tarihsel hadiseler girmiş olsa da bu tarihsel örnek önemini aynen koruyor. Zira İkinci Enternasyonal oportünizminin benzeri bir sosyalizm anlayışı, özellikle Avrupa ülkelerinde bugün de etkili olmayı sürdürüyor, işçi partilerini biçimlendiriyor ve enternasyonal düzeyde boy gösteriyor.

Türkiye’de 12 Eylül öncesinde resmi komünist harekette (TKP’de) yaşananlar da oportünizmin uğursuz rolünü gözler önüne serer. 12 Eylül öncesinde faşizmin adım adım tırmandığı bir süreçte işçi sınıfını mücadeleden geri tutan ve reformist burjuva siyasetin (CHP’nin) kuyruğuna takan TKP liderliği, faşizm iktidara geldiğinde de uğursuz rolünü oynamaya devam etmiştir. Bu örnek, Lenin’in bir değerlendirmesini dört dörtlük doğrulayan bir niteliğe sahiptir. Lenin, oportünistlerin ve şovenistlerin sonsuz gücünün, burjuvaziyle, hükümetlerle ve genelkurmaylarla yaptığı ittifaktan kaynaklandığını söylüyordu. Oportünistlerin işçi partileri içindeki varlıklarının, onların burjuvazinin politik bir parçası, burjuva nüfuzunun yerleştiricileri ve işçi hareketi içindeki burjuva ajanları olduğunu hiçbir şekilde yalanlayamayacağını vurguluyordu.

Devrimci mücadelenin esenliği açısından, oportünizmin açıkça sırttan türü ile kendini uzun süre saklayabilen türü arasında ayırım yapmak da gereklidir. Mücadele tarihi içinde çeşitli kereler belirtildiği üzere oportünizmin bu ikinci türünde gizlilik ve kurnazlık vardır. Bu “kurnaz” oportünizm her daim Marksist geçinir, ama çaktırmadan onun devrimci ruhunu katleder. İşçiemekçi kitleleri devrime hazırlayacak bir çalışma tarzından, devrimci eğitim,

propaganda ve devrimci taktiklerden uzaklaşan bir “Marksizm” yaratarak devrimci Marksizme ihanet eder.

Devrimci fikirleri açıkça reddetmez görünen, ama özellikle örgütsel sorunlarda takındığı liberal tutumlar ve yerleştiği siyasal tarz nedeniyle devrimci işçi mücadelesini güçsüz düşüren sinsi oportünizm günümüzde de ciddi bir tehlike kaynağı oluşturuyor. Açıkça konuşmak gerekirse, Marksist geçiren çevrelerin önemli bir bölümünde örgütsel sorunlara yaklaşımda ve siyasal tarzda çeşitli oportünist sakatlıklar söz konusudur. Bu tür çevreler devrimci göründükleri ölçüde militan unsurları yanlarına çekebilmekte, fakat oranda da yanılıcı olmaktadır. İşçi sınıfı partisinin devrimci inşa yöntemine inananlar ve bu işe girişmeyenler, proletaryayı devrimci durumlara hazırlıksız yakalanma noktasına sürüklemektedirler. Devrimci amaca hizmet edecek nitelikte bir siyasal örgüt yaratmaksızın devrimci nutuklar atmak, işçi sınıfına hayrı dokunacak bir iş değildir. Devrimci süreçlerde devrime önderlik edecek örgüt olmaksızın kitleye devrimci taktikler vazetmek de mücadeleyi ilerletemez. Çok açıktır ki, devrimci örgüt olmaksızın devrimci taktik hiçbir şey ifade etmeyecektir.

Devrimci işçi mücadelesini ilgilendiren yaşamsal konularda bazı genel doğruları (örneğin, “yegâne eksiklik devrimci önderliğin olmamasıdır” gibi!) pa-pağanca yineler duruma düşmemek için, Lenin’in eğitici örneğini kavrayıp içselleştirmek büyük önem taşıyor. İşçi sınıfının bu devrimci önderi Çarlık Rusya’sının ağır baskı koşullarında, özellikle örgütsel sorunlarda sergilediği doğru tutumuyla devrimci bir örgütü yoktan var edebildi. Devrimci örgüt ve devrimci hazırlık anlayışı sayesinde Bolşevikler devrim hedefine kilitlenebildiler. Uzun bir dönem boyunca devrimci bir azınlık örgütlenmesi olarak kaldılar, oportünist ve reformist solculara hep “maceracı” göründüler. Bu durum yalnızca Rusya içinde geçerli olmakla kalmadı, dönemin enternasyonal örgütünün (İkinci Enternasyonal) liderleri ve üyeleri de Bolşevikleri genelde “aşırı sol” bulurlardı. Fakat Rusya’da 1917 Şubatından Ekime ilerleyen devrimci süreç, devrimin nasıl bir örgütlenmeye ihtiyaç duyduğunu gözler önüne serdi. Yaşamın ta kendisi, yıllar boyu devrimci fikirler temelinde işçi sınıfının öncüsünü örgütlemeye çalışan Bolşevikleri devrimin önderi konumuna yükseltti. Böylece tarihsel deneyim, izlenmesi gereken örneği de ortaya koymuş oluyordu.

Hangi tarihsel kesite göz atarsak atalım, oportünist yaklaşımların en çarpıcı

biçimde somutlandığı konulardan birinin örgütlü mücadelenin özüne ilişkin olduğu görülecektir. Legalist ve reformist bir öze sahip olan tüm işçi partilerinin ve sol örgütlerin, sözümona daha geniş tabanlı bir siyasal mücadele yürütmek bahanesiyle dümeni hep liberal burjuva siyasetlerden yana kırdıkları aşikârdır. Bu türden sol siyasal partiler ya da çevreler illegaliteye karşı çıkarılarken, aslında örgütlenmenin biçiminden çok onun özüne, yani işçi sınıfının devrimci çizgisine tepki duymaktadırlar. Çünkü proletaryanın devrimci illegal mücadelesi salt bir örgütsel biçim değil, özünde kapitalist düzene gerçek bir karşı koyuş, ihtilâlcî bir başkaldırı siyasetidir. Bu, işçi sınıfının kurtuluşunun bizzat kendi eseri olmasını sağlayacak devrimci Marksist siyasetin ta kendisidir. Leninist parti anlayışı bu geniş boyutlu özünden kopartılıp basitçe kopya edilecek kuru bir “model”e indirgenildiğinde, onu açıkça yadsıyanların veya biçimsel olarak kabul eder görünüp özünü boşaltanların ekmeğine yağ sürülmüş olacaktır. Günümüzde devrimci örgüt anlayışına yöneltilen sistematik saldırılar, bu gibi hususlar üzerinde titizlikle durmayı gerektiriyor. Stalinizmin günahlarının Lenin’in sırtına yıkılmak istenmesi ve Leninci örgüt anlayışının kötülenerek iskartaya çıkartılmaya çalışılması göz ardı edilmeyecek bir tehlike kaynağıdır.

Oportünizmin niteliği, onun tarihsel kökleri ve çeşitlemeleri kadar, oportünizme karşı verilecek mücadele konusu da büyük bir önem taşıyor. Lenin’in vurguladığı gibi, işçi sınıfı gevşekliğe, yüreksizliğe, oportünizm uşaklığına ve Marksizm teorilerinin tahrif edilmesine karşı sert bir mücadele açmadıkça devrimci rolünü oynayamaz. Oportünizme karşı kararlı bir tutum alınmadıkça, çeşitli ülkelerde işçi sınıfının devrimci örgütlülüğünü yaratıp güçlendirmek ve proletaryanın devrimci enternasyonal birliğini yaratmak mümkün değildir. Oportünizme karşı devrimci tutum alabilmek için de devrimci Marksist teoriyle donanmış olmak şart. Aksi halde çeşitli yanlısamalar yaratmakta ustalaşmış oportünistler tarafından kandırılmak hiç de zor olmayacaktır. Kişi devrimci niyetlerle hareket ediyor olsa bile, devrimci teorinin gücüyle sağlamlaştırılmamış “iyi niyet” pekâlâ oportünistlerin hizmetine kullanılabilir.

Oportünizmin yakın akrabaları

Yeri geldiğinde her biri üzerinde ayrı ayrı durmak gerekse de, devrimci işçi mücadelesini güçsüz düşüren oportünizm, revizyonizm, reformizm ve uzlaş-

macılık gibi siyasal eğilimler arasında aslında yakın bir ilişki bulunuyor. Konunun bu yönünü kavramak zor olmasa gerek. Zira oportünist politikaların burjuva düzenle şu ya da bu düzeyde uzlaşmaya varacağı, düzenle uzlaşan siyasetlerin ise reformizme ve revizyonizme götüreceği açıktır.

İşçi sınıfının mücadelesini ilgilendirdiği ölçüde, revizyonizm, Marksist teoriyi yeniden gözden geçirerek değiştirmek, özetle onun devrimci özünü boşaltmak ve burjuva aydınların ağız tadına uygun hale getirmek anlamına geliyor. Revizyonist politikanın başlıca özelliği, ilkesiz ve konjonktüre göre değişen bir siyasal tutum izlemektir; siyasal ortamdaki iniş ve çıkışlara uydurulan teoriler geliştirmektir. Revizyonist politika izleyenler proletaryanın temel tarihsel çıkarlarını, burjuva düzeni ortadan kaldırmayan bazı kazançlar (reformlar) uğruna feda ederler. Görüleceği gibi revizyonizm için sıralanan bu özellikler, oportünist ve reformist politikanın içeriğiyle de uyuşmaktadır.

Reformizm konusunda da benzer örnekler verilebilir. Reformculuk, emekçi kitlelerin yaşam ve çalışma koşullarında bazı düzeltmelerin yapılmasıyla daha adil bir toplumsal düzenin (hatta sosyalizmin!) kurulacağını vazedenden bir siyasal akımdır. Reformlar kapitalizmin yarattığı katlanılmaz sonuçlarda ufak iyileştirmeler sağlasa bile, işçiler yine sömürülmeye devam edecekler ve ücretli köle olmayı sürdüreceklidir. Bu nedenle, reformistler yoksul kitleler nezdinde kendilerini samimi ve halk dostu “kurtarıcılar” olarak gösterdikleri ölçüde onları devrim hedefinden alıkoymakta ve devrimci durumları pörsütmektedirler. Çeşitli ülkelerin deneyimi, işçilerin reformist sosyalistlere inanıp güvendiklerinde aldatıldıklarını kanıtıyor.

Bir reformistin siyaset sularında kendi gemisini yürütmeye çalışırken izlediği “gerçekçilik” hattı ona son derece mantıklı görünse de, bu, devrimci gerçekçilikten bütünüyle farklı bir rotadır. Önemli bir örneği hatırlayalım. Oportünist ya da reformist politika izleyenlerin, devrimci Marksistleri siyaset üretiminde biraz fazla “sol” buldukları, aşırı solculukla suçladıkları bilinir. Bu tür suçlamalara şaşmamak gerek. Zira oportünistin “devrimciliği”, düzen içi gerçekçilik anlayışıyla malû olan ve sağa yani reformizme doğru bel veren içsel özellikler taşır. Dolayısıyla bir oportünistin (veya reformistin) siyasi mücadele alanında durduğu yer, ufuk çizgisi ve olaylara bakış açısı, işçi sınıfının devrimci nirengi noktasından tamamen farklıdır. Bu yüzden işçi hareketindeki oportünist kişi ve örgütlere *reformlar* devrim olarak görünürken, işçi sınıfının devrimci çizgisi ve bu çizginin ürettiği devrimci heyecan, bir tür aşırılık,

akıldışılık olarak görünmektedir.

Devrimci ve oportünist tutumlar arasındaki bu önemli farklılık, daha Marx döneminden beri sosyalist harekette önemli siyasi tartışmalara konu olmuştur. Örneğin 19. yüzyıl Fransa'sında Marx ve Engels yeni bir devrimci dalganın yaklaşmakta olduğu sezgisiyle heyecanlanırlarken, "aklı başında" reformistler bu yaklaşımı eleştirmişlerdir. Bu farklı anlayışlar ilerleyen yıllar içinde de çeşitli vesilelerle kendini hissettirmiştir. Lenin Rus işçi hareketindeki oportünizmle boğuşmuştur. Bolşevik çizginin içerdiği devrimci heyecan ve tutkunun oportünist unsurlarca maceracılık olarak damgalanması karşısında Lenin'in aldığı tutum son derece eğitici. Lenin, "şüphecilik yüzünden takati kesilmiş, bilgiçlik satmaktan alıklaşmış, pişmanlık nutukları atmaya eğilimli, devrimden çabuk yorulan ve bayram beklercesine, devrimin gömülüp yerine anayasa metninin geçirilmesini gözleyen Rus Marksist aydınlarının" oportünizmini son derece çarpıcı biçimde teşhir eder. Rus devrim tarihi Lenin'in ve Bolşeviklerin tutumunun proletaryanın devrimci çıkarları bakımından ne denli haklı olduğunu kanıtlamıştır. Fakat işçi hareketindeki oportünizm varlığını sürdürmüş ve kendini yeniden ve yeniden üretmeye devam etmiştir.

Dün olduğu gibi bugün de devrimci unsurlar açısından önemli olan, en durgun görünen veya gericiliğin ağır bastığı dönemlerde bile devrimci inanca ve devrimci heyecana sahip olmaktır. Çok açıktır ki, devrimci heyecan olmadığı takdirde Marksizm bir hiçe dönüşecektir. Bir devrimin ne zaman patlak vereceği bilinemez. Fakat önceden devrimci bir örgütün inşasına girilerek, devrimci durumların patlak vermesi halinde kitleleri devrime taşıyacak devrimci örgüt belirli düzeyde hazır edilebilir. Ancak devrimci örgüt, her zaman ve her koşul altında devrime duyulan bağlılık ve inanç, devrimci tutku, azimli ve sabırlı bir çalışma, devrim için propaganda ve örgütlenme sayesinde inşa edilebilir. Devrimci yaklaşımla oportünist yaklaşımın temel farklarından biri işte bu noktada belirginleşiyor. Oportünizm olağan dönemlerde devrim için örgütlenmekten ve devrimin propagandasından, bu mücadele tarzı mevcut koşullara uymadığı gerekçesiyle yan çiziyor. Neredeyse bütünüyle burjuva parlamentarizmine bel bağlıyor. Burjuva düzene bu adaptasyon, devrimci bir durum patlak verdiğinde de oportünistleri burjuva soluyla uzlaşmaya ve devrimci kabarmayı bu dolayım ile olabildiğince kontrol altına alma eğilimine sürüklemektedir.

Oportünizmin bir başka yakın akrabası ise *uzlaşmacı* siyasettir. Devrimci Marksizm mücadeleyi güçlendirecek bir birliğin, ancak örgütsel ilkelerde mutabakat ve ideolojik birlik temelinde inşa edilebileceğini kanıtlamaktadır. Uzlaşmacı “Marksistler” ise ayrılık noktalarını tıkamaya eğilimlidirler. Oysa Bolşevik tarz, önemli sorunlarda ayrılıkların üzerini örtmeyip tam tersine belirgin hale getirmeyi savunur. İlkeli politika yürütmenin bazı önemli unsurları vardır. Örneğin farklıklar konusunu susarak geçiştirmemek veya çatışan eğilimleri uzlaştırmaya çalışmamak gerekir. Ne var ki uzlaşmacılığı sanat edinenler, ortak bir siyaset üzerinde anlaşma sağlanamadığında, siyaseti herkesçe kabul edilebilir bir yolda yorumlamaya düşkündürler. Bu tür siyasi liderlerin tarzı, rahatını bozmaktan kaçınan bir siyasi fırsatçılık üzerine inşa edilmiş gibidir. Bu siyasi konformizmin düsturu, Lenin’in veciz ifadesiyle “yaşa ve yaşat”tır. Oportünistlerin işçi hareketine taşıdığı bu tarz, gerçekte ancak darkafalılara yaraşır bir uzlaşmacılıktır ve kaçınılmaz olarak sağlıksız bir birlik diplomasisine yol açmaktadır. Uzlaştırmacı laf cambazlığı, sorunun özünü gözlerden saklarken dayanaksız ve gönülsüz birlikler oluşturmaya çalışır. Böyle yapmakla da, gerçekte birleşebilecek olan ve birleşmesi gerekenler arasındaki yakınlaşmayı engeller.

Devrimci önderlerin çeşitli vesilelerle işaret ettiği bir gerçeklik var. Siyasette dürüstlük güçlülüğün, ikiyüzlülük ise zayıflığın ürünüdür. Kimileri uzlaşmacılığı siyasi esneklik diye yutturmaya çalışsa da, proleter devrimci politikanın başlıca özelliğini ilkesel sorunlardaki tavizsizliği oluşturuyor. Lenin’in önderlik ettiği Bolşevik tarza damgasını basan unsur buydu. Troçki’nin de belirttiği üzere zaten son tahlilde her partinin ahlâkı, temsil ettiği tarihsel çıkarlardan kaynaklanmaktadır. Oportünizme karşı her zaman ilkesel mücadele yürütecek bir devrimci işçi örgütünün ahlâkını belirleyen, ezilenlerin hizmetine sunduğu devrimci uzlaşmazlığı olmalıdır.

Enternasyonal alanda oportünizm

Günümüz sosyalist hareketinde oportünist yaklaşımlar konusu ulusal düzeyde olduğu kadar enternasyonal düzeyde de son derece ciddi bir sorun teşkil ediyor. Dünya üzerinde çeşitli Marksist çevreler enternasyonal bir örgüt yaratma çabası içinde olsalar da, bu alanda henüz dağınıklık ve tam bir otorite boşluğu yaşanıyor. Bu somut koşullar oportünizmin daha kolay serpilip boyatabilmesi ve kendisine daha geniş bir hareket alanı yaratabilmesi anlamına

gelmektedir. Bu nedenle, enternasyonal alanda oportünizme karşı yürütülecek mücadele, bu alanda varlığını sürdüren somut koşulların doğru biçimde kavranmasını da zorunlu kılmaktadır.

Bilineceği gibi, tarihte büyük altüstlük dönemlerini hemen doğru temellerde yeni bir yükseliş izlemiyor ve böyle bir yükselişi sağlayacak hazır reçeteler de el altında bulunmuyor. Stalinist rejimlerin çöküşü, genel anlamda ifade edecek olursak dünya işçi hareketinde büyük bir altüstlük yaratmıştı. Bu tarihsel deprem, uzun yıllar boyunca Stalinist geleneği izleyenler açısından ardında tam bir enkaz yığını bırakmıştı. Ama bu durum henüz Stalinizmden esaslı bir kopuş çabasını getirmedi. Diğer yandan Stalinist rejimlerin çöküşü, yıllarca Stalinizmi eleştirmiş olan Troçkizmi haklı çıkarmadı. Tam tersine bu durum, Troçki'nin kimi yanlış çözümlerini (örneğin “yozlaşmış işçi devleti” ve “Sovyetler Birliği'nde bürokrasinin sınıf olmadığı” tezi gibi) sorgulamadan kaçarak yanlış bir yol tutan Troçkizmin zaafalarını daha belirgin hale getirdi. İşin gerçeği şu ki, Stalinist rejimlerin çöküşü aslında Troçkizmi de derin bir bunalıma sürükledi. Fakat Troçkist harekette de, bu gerçekliği kavrama ve kendi bunalımının nedenleriyle yüzleşme doğrultusunda bugüne kadar henüz esaslı bir çaba kaydedilmedi.

Bu nedenlerle sol harekette dünya ölçeğinde yaşanan karışıklık ve kaos koşulları henüz devam etmektedir. İçinden geçmekte olduğumuz dönemde ulusal ve enternasyonal düzeyde mevcut siyasal yapıların büyük bölümü, ister Stalinist ister Troçkist geleneği izliyor olsunlar, sanki o tarihsel altüstlükler yaşanmamış gibi eski nakaratlarını sürdürüyorlar. Yaşanan tarihsel olaylardan devrimci dersler çıkartıp yeni başlangıçlara yönelmeyenler, sanki böyle bir sorun yokmuş gibi bunalımın üstünden atlamaya çalışmaktadırlar. Oysa derin bunalımları, onu görmezden gelmeye çalışarak atlatmak mümkün değildir.

Yeri gelmişken, yıllardır dile getirmeye çalıştığımız bir gerçekliği burada bir kez daha tekrarlayalım. Bunalımın atlatılabilmesi için, aslında herkes yaşanmış olan derin tarihsel altüstlüklerden ders almalı. Herkesin kendi geleneğinin devrimci Marksizmle uyuşmayan yönlerini kavramaya ve bu durumla hesaplaşmaya ihtiyacı var. Bu tarih testinden devrimci anlamda başarıyla geçen kadroların, sağlıklı ve ortak bir noktaya doğru ilerlemeye başlaması ve yeni kuşakların da Marksizme böyle bir çaba temelinde kazanılması yakıcı bir ihtiyaç. Bu saptamalarımız bugün kimilerine gerçekçi görünmese de bizce mevcut durum budur. Sovyetler Birliği ve benzerlerinin çöküşünün üzerin-

den geçen yıllar ya da bunalım yokmuş veya atlatılmış gibi yapanların yarattığı sahte denge koşulları mevcut gerçekliği değiştiremez.

Bunalımı çözmeye doğrultusunda harekete geçmeyip günü kurtarmaya yönelmek, Türkiye’de de dünya genelinde de merkezci bir siyasal akım yarattı ve büyüttü. Tarihte her büyük altüstlük döneminde görüldüğü üzere, otorite boşluğu ve kaos koşulları yine merkezçiliği besledi. Bu merkezçilik de özü itibarıyla eski dönemlerdekine benziyor, reformizm ile devrimci Marksizm arasında gidip geliyor. Her zaman olduğu gibi bugün de merkezci yelpaze oldukça geniş ve siyasal kökleri bakımdan alacalı. Günümüz koşullarında merkezci yelpaze, hem Stalinist gelenekten hem Troçkist gelenekten gelen çeşitli unsurları ve çevreleri içeriyor. Kendi geçmişlerinin ve siyasal geleneklerinin hatalarıyla yüzleşmekten kaçanlar veya hesaplaşmayı yarı yolda durduranlar, somut politikada benzer tutumlar takınmaya başlıyorlar.

Bu öylesine ortaya attığımız bir iddia değildir. Bu durumu yaşamdaki gelişmelerin bizzat kendisi doğruluyor. Günümüzde dünya işçi sınıfının tartışma gündeminde olan bazı önemli sorunlar (Küba’daki rejimin ya da Latin Amerika solunun niteliğinin değerlendirilmesi veya Ortadoğu’daki emperyalist savaş konusu gibi) karşısında takınılan tutumlar ayan beyan ortadadır. Stalinist gelenekten ve Troçkist gelenekten gelenler veya bu geleneklere mensup merkezçiler, örgütsel olarak ayrı dursalar da teorik çözümleme ve siyasal görüş geliştirme bakımından ortak noktalarda buluşuyorlar. Buluşulan yer, *ulusal kalkınmacı devletçiliğin* sosyalizmle, *ulusal çıkarların savunusunun* anti-emperyalizmle özdeşleştirildiği yanlış bir noktadır.

Bu nedenle söz konusu güncel gelişmeler ve sorunlar karşısında devrimci Marksizme sadık kalan siyasal çözümlemelerin sunulması büyük önem taşıyor. Henüz yeterince belirgin hale gelmemiş olsa da, aslında bu sorunlar temelinde enternasyonal düzeyde bazı ayrışmalar yaşanmaktadır. Yazılarımızda tekrar tekrar bu konuların üzerinde durmamız ve çubuğu ayrılık noktalarını netleştirecek şekilde bükmemiz tesadüf eseri değildir. Kendileri netleşemeyen ve kararlı olmayanların, devrimci Marksizmin güçlendirilmesine hizmet edemeyeceğini biliyoruz.

Açıkça ifade etmeliyiz ki, günümüzde devrimci Marksizme yaraşır bir siyasal çizgi izleyenler ne yazık ki henüz son derece küçük bir azınlık oluşturmaktadırlar. Devrimci siyaset alanında yılların birikiminin ürünü olan sorunlar ve güçlükler, çoğunluğu bu sorunların üzerinden atlama kurnazlığına, yani

oportünizme sürüklüyor. Bu yüzden, emperyalist savaş veya Latin Amerika'daki gelişmeler karşısında zahmetli ama doğru bir yol tutma çabası yerine, siyasal dalgalanmaların peşinden sürüklenme eğilimi ağır basmaktadır. Yine bu yüzden, dünyada işçi sınıfının bağımsız devrimci çizgisinin güçlendirilmesi için çok az şey yapılırken, kapitalizm karşıtı muhalefetin burjuva sol sınırlara hapsedilmesine yardımcı olunmaktadır. Bu durum hem özelde çeşitli ülkelerde, hem genelde enternasyonal düzeyde tanıdığı olduğumuz bir siyasal gerçekliktir. O yüzden, dünya işçi hareketindeki oportünizmin niteliğini kavramak ve oportünizme karşı mücadele yürütmek ertelenemeyecek bir devrimci görevdir.

Bugün işçi sınıfının enternasyonal düzeyde devrimci bir önderlikten yoksun oluşu nedeniyle, pek çok önemli siyasal gelişme nihayetinde burjuva düzen tarafından dizginlenebilmektedir. ABD'nin Ortadoğu'da çıkarttığı emperyalist savaşa karşı başlangıçta yükselen kitle hareketinin, daha sonra burjuva sol çizgiye çekilip pörsütülmesi buna örnektir. Keza Latin Amerika ülkelerinde esen sol rüzgârlar devrimci işçi mücadelesinin ilerletilmesi için çeşitli fırsatlar sunarken, kitle hareketindeki yükseliş Chavez gibi "kurtarıcılar" tarafından kontrol altına alınabilmiştir. Dünyada yaşanan bu gibi önemli gelişmeler karşısında izlenen siyasal çizgilerin dikkatlice değerlendirilmesi, devrimci ve oportünist politikaların ayırt edilmesini mümkün kılacaktır.

Latin Amerika ülkelerinde gelişen devrimci durumlar, devrimci önderlik olmadığı ve bu nedenle de kitlelerdeki yanılısamalar kırılmadığı için devrime büyüyemedi. Hemen hepsinde ayaklanan kitleler solcu devlet başkanları ve burjuva seçim mekanizması aracılığıyla kontrol altına alındılar. Bu solcu başkanlar vaat ettikleri veya bir ölçüde gerçekleştirdikleri reformlarla kitleleri yatıştırdılar. Bu gerçekleri açıkça ifade etmek yerine, sol popülizmin şakşakçılığını yapmak oportünizmdir. Oportünizm devrimci sözler arkasına saklanıyor ama pratikte her şey düzen sınırları içindeki reformlara, seçim süreçlerine endeksleniyor. Bir yandan zevahiri kurtarmak için genel devrimci hedeflerden söz ediliyor. Diğer yandan ise, devrimci sürecin Chavez gibi devlet başkanları sayesinde ilerletilebileceği yolunda kitlelerdeki yanılısamalar büyütülüyor. Kitleler Chavez'i destekliyor diye Chavez'e verilen destek haklı gösterilmeye çalışılıyor. Ama bu devrimci siyaset değildir, kitle kuyrukçuluğudur. Bu gibi konularda devrimci Marksistlerin yönelttiği eleştirilerin, Stalinist, Troçkist ya da merkezci çevreler tarafından hiç hoş karşılanmadığını

baştan belirtelim. Peki, işçi-emekçi kitlelere gerçekleri göstermemek, üstüne üstlük onların yanlısamalarını destekleyip güçlendirmek devrimci bir yaklaşım mıdır?

Sonuç olarak vurgulayacak olursak, enternasyonalist komünist eğilimi ve onun gerektirdiği proleter devrimci örgütlenmeyi benimseyenlerle; gevşeklikte, legalizmde ve oportünizmde ayak sürüyenler arasında kesin bir saflaşma yaratmak gerekiyor. Şurası çok açık ki, işçi sınıfının uluslararası devrimci çıkarlarını savunan devrimci bir Enternasyonal tepeden hazır sunulmayacak. Böyle bir Enternasyonali yaratmak, çeşitli ülkeler komünistlerinin devrimci Marksizmi dünya ölçeğinde egemen kılmaya çalışmalarına ve reformizme, oportünizme, merkezçiliğe karşı mücadele yürütmelerine bağlı bulunmaktadır.

Kolay çözüm yok

Uluslararası düzeyde devrimci Marksizm temelinde ideolojik ve örgütsel birliğin sağlanabilmesi için, doğrudan ter akıtmanın yanı sıra sabra ve zamana ihtiyaç var. Enternasyonal örgütün yaratılmasının zahmetli bir süreç olduğu çok açık. Bu sürecin ilerleyişi içinde belli başlı teorik tartışmalar sayesinde siyasal görüş ve tutumlar netleştirilmeli. Ayrıca dünya işçi hareketinde devrimci doğrultuda ilerleme sağlanması amacıyla ortak çalışmaların yürütülmesi de önem taşıyor. Sınıfın devrimci enternasyonal örgütlülüğü, ancak onu yaratma çabası içinde olan ve bu çabayı bıkmaksızın sürdürenlerin içinden çıkacak benzer parçaların birliğiyle var edilebilecek. Önemli olan, bu birliğin bileşenlerini yaratabilmek amacıyla ciddi denemelere girişmekten kaçınmaktır. Ve bir de, siyasal yakınlık ya da uzaklıklar mutlaka devrimci Marksizmin terazisinde tartılmalıdır.

Örgütsel konularda ve devrimci Marksizmin temel ilkelerinde hemfikir olan devrimci çekirdeklerin birleşmesini savunmak, bizce dün olduğu gibi bugün de önemini koruyor. Ne var ki işçi sınıfının devrimci mücadelesini güçlendirme niteliğine sahip bir birlik arzusu, ağızda çiğnenip eskitilecek bir sakız değildir. Sürekli “birlik çağrıları” temelinde bir siyasi tarz yaratarak günü geçirmeye çalışmak devrimci Marksist tutumla bağdaşmaz. Sağlıklı birlikler yaratmayı arzulamak ve bunun için didinmek ne denli doğruysa, birlik mevzuunda ölçüyü kaçırpı ilkesel tutumlardan ödün vermek o denli yanlış olacaktır. İdeolojik ve örgütsel anlayıştaki farklılıklar ilkelere ters düşen ve

somut siyasal mücadelede farklı yollara çıkan düzeydeyse, zaten birlik savunulmamalı ve birleşme olmamalıdır.

Yeni bir devrimci enternasyonal örgütlülüğün yaratılması kuşkusuz kolay bir iş değildir. Bu zorlu görev, tarihin her döneminde ciddi bir hazırlık çalışması yürütülmesini ve pek çok fedakârlığa katlanılmasını gerektirmiştir. Hele yakın tarihte yaşanan derin sarsıntılar düşünülürse, bu hedef doğrultusunda başarı elde etmenin hiçbir hazır reçetesinin olmadığı kavranacaktır. İçinde bulunulan somut koşullarda hedefe ilerleyecek yeni yolu fiilen mücadele ederek öğrenmenin dışında bir seçenek bulunmuyor. Ayrıca benzer bir durumda Lenin'in de dediği gibi, hatalara ve tersliklere uğramadan bu yolda bilgi kazanılamaz.

O halde enternasyonal birliğin sağlanması yolunda çeşitli deneylere girişilmesi kaçınılmazdır. İşçi sınıfının devrimci enternasyonalinin yaratılması amacına inanmış komünistlerin, bir yerde olumlu bir kıvılcım gördüklerinde bunu değerlendirmek üzere ileri atılmamaları düşünülemez. Bu bağlamda bazı siyasi ilişkiler başlar, bazıları biter. Önemli olan şudur, yaşanan deneyler geride önemli dersler ve olumlu bir birikim bırakıyor mu? Ne var ki, bu gibi konularda iki farklı sınıfsal yaklaşım olacağını baştan belirtelim. Birincisi, ileriye doğru hareketin diyalektik karakterini kavrayamayan küçük-burjuvanın yaklaşımıdır. Küçük-burjuvanın çeşitli deneyler yaşamaya tahammülü yoktur, bir adım atıldı mı mutlaka bir çırpıda başarıya ulaşılsın ister. Zorlu siyasal sorunların çözümü yolunda ter akıtılması ve gitgeller yaşanması, küçük-burjuvayı bu çabanın kendisinden soğutur ve kuşkuya düşürür. Oysa devrimci proletaryanın bu gibi konulardaki tutumu tamamen farklıdır ve farklı da olmak zorundadır. Bütün büyük devrimci atılımlar, zorluklardan yılmadan fiilen işe girişen ve çeşitli deneyler yaşamayı göze alan devrimci sınıf tavrı sayesinde başarılı olabilmektedir.

Aslında tarih hemen her konuda gitgellerle ilerliyor. Kimi tarih kesitlerinde bazı önemli sorunların çözümü açısından genel ortam hiç de elverişli görünmeyebiliyor. Ama nihayetinde yaşamda her şey değişiyor ve şu ya da bu sorunun çözümü için gereken koşullar olgunlaşıyor. Bu genel doğrular, işçi sınıfının enternasyonal örgütlenmesi bakımından da geçerli. Mücadelenin ilerleyişi içinde enternasyonal düzeyde daha nice değişimin yaşanacağına, bugün için imkânsız gibi görünse de değişik köklerden gelen ve devrimci bir mayaya sahip unsurlar temelinde yarın yeni bileşimlerin olacağına inanıyoruz. Bu-

nun tersini düşünmek bizce tam bir küçük-burjuva karamsarlığı anlamına geliyor.

Devrimci işçi mücadelesi, ulusalcılığa düşülmemesini ve sınıfın enternasyonal çıkarlarının daima başa alınmasını emrediyor. Ama komünistler yaşadıkları ülkelerde işçi sınıfının devrimci örgütlülüğünün inşası için gereken çabayı sarf etmezlerse, proletaryanın devrimci enternasyonal örgütlenmesi de asla yaşama geçmeyecektir. Zira enternasyonal örgütlülük, çeşitli ülkelerde fiili mücadele yürüten komünistlerin bu çabasından bağımsız bir harici büro değildir. Enternasyonal örgüt, uluslararası arenada parlak görünen siyasi fikirler ileri sürmekle kendiliğinden oluşmaz. Aslında hayatın hiçbir alanında doğru bir çizgide fiili emek sarf etmeden ve yanlış uygulamalara kafa tutmadan anlamlı bir başarı elde edilemiyor. Fikirler ne denli devrimci, haklı ve tatmin edici görünürlerse görünsünler, doğru bir örgütlenme olmadan kendi başlarına maddi güce dönüşmüyorlar, yaşamı kendiliğinden değiştirmiyorlar.

Dünya işçilerinin enternasyonal örgütünü yaratma mücadelesi ilkelerde uzlaşmasız, taktiklerde esnek olmayı gerekli kılıyor. Kısa vadeli sözde siyasal başarılar peşinde koşan oportünizmin de, gözü kendi küçük örgütünden başka hiçbir şeyi görmek ve kabul etmek istemeyen sekterizmin de bu mücadeleye bir faydası dokunmayacak. Bugün proletaryanın devrimci enternasyonal örgütünün inşası konusunda yüz yüze bulunulan gerçeklik, enternasyonalist komünistlerin omuzlarına çok önemli sorumluluklar ve görevler yüklemektedir. Kendine güvenen, bu sorumluluk ve görevleri omuzlanarak her alanda devrimci çaba sarf etmeyi sürdürecektir. Yılmayan ilerleyecektir. Tarihte tüm büyük meseleler böyle çözülmüştür.

Enternasyonal Alanda Menşevizmin Yansımaları

İşçi hareketinde devrimci ve reformist eğilimi birbirinden ayırt etmek amacıyla günümüzde de kullanılan Bolşevik ve Menşevik kavramlarının kökü 1900'ler Rusya'sına kadar uzanıyor. Bu kavramların siyasal literatüre yerleşmesi, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin (RSDİP) 1903 yılında toplanan II. Kongresindeki bir bölünmenin ürünü olmuştu. Örgütsel sorunlarda Rus sosyal-demokratları arasında gelişen farklılıklar, 1903 kongresine damgasını basan tüzük tartışmalarıyla açığa çıkmış ve RSDİP Bolşevik ve Menşevik olarak adlandırılan iki parçaya bölünmüştü. Rusçada *çoğunluk* anlamına gelen Bolşevik sözcüğü, kongrede merkez komite ve Iskra yazı kurulu seçimlerinde delegelerden daha fazla oy almaları nedeniyle Lenin'in başında bulunduğu kanadı adlandırıyordu. Menşevik sözcüğü ise *azınlık* demektir ve II. Kongrede Martov'un temsil ettiği kanadı nitelemektedir.

Vaktiyle Rus işçi hareketi içinde yaşanan bu Bolşevik-Menşevik bölünmesinin üzerinden nice yıllar geçmiş bulunuyor. Artık ne bu bölünmeye sahne olan Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi mevcut ne de Ekim Devriminin öncüsü ve Komünist Enternasyonal'in kurucusu olan Bolşevik Komünist Partisi. Bolşevik ve Menşevik eğilim arasında sürüp giden mücadelenin izlerini taşıyan Sovyetler Birliği bile artık tarihe karışmış durumda. Fakat bütün bu değişimlere karşın, Bolşevik ve Menşevik kavramları, dünya işçi hareketindeki iki farklı eğilimi niteleyen genelleşmiş içerikleriyle günümüzde de yaşam sürdürüyorlar. Bugün işçi sınıfının gerek ulusal gerekse enternasyonal düzeydeki mücadelesinde devrimci yaklaşımları temsil eden bir Bolşevik eğilimin yanı sıra, reformizmin temsilcisi olan bir Menşevik eğilimin de varlığını sürdür-

düğünden söz etmek bu nedenle yanlış olmayacak.

Ne var ki günümüz dünyasında devrimci işçi hareketinde ulusal ve enternasyonel düzeyde henüz bir toparlanma sağlanamadığından, bu farklı eğilimler de kendilerine ait net siyasal ve örgütsel ifadelere kavuşabilmiş değiller. Bu yüzden, bugün devrimci işçi hareketinin sürekliliği bağlamında sahip çıkılması gereken *gelenek* düzeyinde de yoğun bir bulanıklık ve karışıklık varlığını sürdürüyor. Günümüzde Stalinist gelenekten henüz tam anlamıyla kopmayı başaramamış bazı sosyalist çevreler arasında Bolşevik anlayışın izlerini bulmak mümkün olacağı gibi, Troçki'nin takipçisi olduklarını iddia eden sosyalist çevreler arasında da Menşevik anlayışla yüz yüze gelmek bu nedenle hiç de sürpriz teşkil etmeyecektir.

Kimileri görmezden gelmek istese bile, yaşanan onca tarihsel olaydan sonra devrimci işçi hareketinde biriken devasa sorunların üzerinden atlayıp geçmek asla mümkün değildir. Aslında devrimci işçi hareketinin düze çıkabilmesi için, böyle bir niyete sahip tüm siyasal çevrelerin geçmişleriyle esaslı biçimde hesaplaşıp yeni sentezler temelinde yola koyulmaları mutlak bir zorunluluk oluşturuyor. Devrimci Marksizm temelinde yeni sentezler için terakütmayanlar, gelenek sorununu da donmuş şablonlara indiriyorlar. Bu durumda geçmişin şabloncu mirası geleceği boğuyor. Tüm bu olumsuz tabloya karşın, biz sonuna kadar inanıyoruz ki, doğrular uğruna yürütülen canlı mücadele, ihtiyaç duyulan yeni sentezleri de er geç yaratacaktır.

Bolşevik-Menşevik ayrışması

RSDİP'in II. Kongresinde Bolşevik-Menşevik bölünmesiyle sonuçlanan örgütsel ayrılıklar, esasen tüzüğün üyeliğe dair maddesi tartışılırken su yüzüne çıkmıştı. Bu madde çerçevesinde Lenin tarafından kongreye sunulan öneriye göre, parti programını kabul eden ve partiyi hem maddi olarak hem de parti örgütlerinden birine bizzat katılarak destekleyen kişiler parti üyesi sayılmıyordu. Bu öneri aslında Leninist parti anlayışının özünü oluşturan temel bir unsuru içeriyordu. İşçilerin devrimci partisi, merkezi çekirdeğinden tüm kollarına dek her kademesinde örgütlü birimlerin iradesiyle mücadele yürüten disiplinli ve organik bir bütün olmalıydı. Kongrede Lenin'in önerisi karşısında ise, Martov tarafından yazılan ve kongrece benimsenen üyelik maddesi yer aldı. Buna göre, parti programını kabul eden, partiyi malî yönden destekleyen ve partinin örgütlerinden birinin yönetimi altında partiye düzenli ola-

rak kişisel yardımda bulunan herkes parti üyesi kabul edilmeliydi.

RSDİP kongresinde Bolşevik-Menşevik bölünmesine neden olan bu farklı üyelik tanımları arasındaki ayırım ilk bakışta “ufak” gibi görünse de, gerçekte iki ayrı örgütlenme anlayışının ifadesidir. Menşevikler Lenin’in üyelik anlayışını fazla katı ve merkeziyetçi bulmuşlar ve örgütlere bağlı üyelik kriterinin, partiye yardıma hazır kişileri dışlamak anlamına geleceğini iddia etmişlerdir. Bu tür iddialara şaşmamak gerekir. Zira Menşeviklerin parti anlayışı, herhangi bir parti örgütüne bağlı olmayan ve dolayısıyla denetlenemeyen şekilsiz bir üyeler topluluğu anlamına gelmektedir. Menşevik parti, kitlelilik adına gerçekte örgütsüz ve kof bir yığına eşitlenmektedir.

Rus devrim deneyimi, örgütsel sorunlarda sergilenen gevşek ve oportünist tutumların, devrimci strateji ve taktikler alanında da reformist ve uzlaşmacı tutumlarla bütünlendiğini gözler önüne serer. Nitekim Bolşeviklerle Menşevikler arasındaki ayrılığın yalnızca örgütsel sorunlarla sınırlı olmadığı, daha 1905 Rus devrim sürecinden itibaren kanıtlanmıştır. Bolşevik eğilim işçi sınıfını devrimci bir iktidara ilerletecek taktikler üzerinde yoğunlaşırken, Menşevik eğilim işçi sınıfını burjuvaziyle uzlaşma çizgisine sürüklemiştir. Lenin’in ünlü *İki Taktik* adlı kitabında ele aldığı ve aslında 1905 devrim sürecinde iki ayrı strateji anlamına gelen Bolşevik taktiklerle Menşevik taktikler arasındaki büyük ayırım bu konuya ışık tutar.

Rusya’da gerçekleşen 1917 Şubat ve Ekim Devrimleriyle zenginleşen tarihsel deneyim, Bolşevik-Menşevik bölünmesinin başlangıçta tahmin edilenin çok ötesi bir derinlikte olduğunu, tamamen ayrı iki siyasal anlayışa denk düştüğünü iyice açığa çıkarmıştır. Ayrıca, bölünmeyi takip eden yıllar içinde parti birliği adına Bolşevik ve Menşevik parçaların yeniden birleştirilmesi girişimleri olmuş ama uzlaşmaz siyasal farklılıklar nedeniyle bu girişimler tutmamıştır. Neticede Bolşevik ve Menşevik siyasal hat, ayrı ayrı kendi parti oluşumlarını yaratarak Rus devrim sürecinde farklı tarihsel roller oynamışlar ve bu farklı özellikleriyle tarihe mal olmuşlardır.

Menşevizmin başlıca özellikleri

Genel bir eğilim olarak Menşevizm, işçi hareketindeki burjuva etkisinin ürünü olan oportünizm, reformizm, revizyonizm gibi sapmalarla yakından ilişkilidir. Marksizmi açıkça inkâr eder görünmeyen Menşevizm, onu liberal

burjuvazinin kabul sınırlarına doğru çekiştirerek deforme eder. Rusya örneği ve çeşitli ülkelerin deneyimi, sınıf mücadelesinin kızıştığı süreçlerde Menşeviklerin işçi sınıfını düzen sınırlarına hapseden siyasetlerle oyaladıklarını gözler önüne serer. Menşevizmin fiiliyatta işçi sınıfının başına ne gibi belâlar açabileceğini çarpıcı biçimde anlatan örneklerden biri de, Türkiye’de 12 Eylül 1980 faşist darbesine ilerleyen süreçte yaşananlardır. O süreçte dönemin yasalci sosyalist partilerinin yanı sıra resmi komünizmin temsilcisi TKP’nin reformist liderliği de, işçi sınıfını devrimci mücadeleden alıkoyan ve böylece yenilgiye sürükleyen Menşevik anlayışlar sergilemişlerdir. Dünya işçi hareketinin tarihinde yer alan bu gibi örneklerin Menşevizmle ilgili olarak akla getirdiği tüm özellikler, aslında günümüz Menşeviklerini de doğrudan ilgilendirmektedir.

Menşevikler devrime inanan işçiler nezdinde inandırıcı olabilmek maksadıyla “devrim” sözcüğünü sık sık ağızlarına alsalar bile, sosyalizmi işçi devriminin değil bir reformlar sürecinin ürünü olarak tasarlarlar. Oysa *reform* ve *devrim*, tarihsel ilerlemenin keyfe göre seçilecek çeşitli yöntemleri değildir. Devrim kavgası reformlar uğruna mücadeleyi dışlamaz, ama sosyalizme reformlar yoluyla ulaşılabileceği iddiası bambaşka bir anlam ifade eder. Reformistler tarihsel gerçekleri bilinçli şekilde çarpıtırlar. Kendi savundukları düzen değişikliği fikrini, zamana yayılmış barışçı bir “devrim” olarak kitlelere empoze etmeye çalışırlar. Reformizme teslim olan siyasi örgütler hangi sıfatları kuşanırlarsa kuşansınlar, bu tür çarpıtmalar reformistlerin özsel niteliğidir ve geçmişten geleceğe taşınmaktadır.

Oysa kapitalizmi tasfiye edip sosyalizme yolu açacak bir sosyal düzen değişikliği, ancak eski düzeni köklerine dek yıkan ve tarihsel süreçte büyük sıçramalar yaratan bir işçi devriminin ürünü olabilir. O nedenle de devrimci program ile reformizm arasında niceliksel değil niteliksel bir fark vardır. Bu niteliksel farkın en çarpıcı biçimde kavranabileceği nokta, devlet ve iktidar sorununa nasıl yaklaşıldığıdır. Menşevizm “işçi iktidarı” ya da “işçi hükümeti” gibi kavramları yeri geldiğinde ağızından düşürmese de, bu hedeflerin içini tamamen boşaltır. Zira bunlara ulaşmayı mümkün kılacak devrimci görevlerin kabulünden yan çizer. Ve işte bu noktada da yakayı ele verir. Menşevikler her daim, bürokratik devlet aygıtının yıkılıp parçalanması zorunluluğunu açık ya da utangaç biçimde inkâr etmişlerdir. Bu gibi zorunlu görevler yerine, kendi icatları olan “devletin politik açıdan demokratikleştirilmesi” ya

da “devlet aygıtının kötü bürokratlardan temizlenmesi” gibi muğlak “görevler” ikame etmişlerdir. Bu özellikleriyle Menşevizm, son tahlilde düzen içi bir nitelik taşır ve hiçbir vitrin süsü bu gerçekliği değiştirme kudretine sahip değildir.

Devrimci öncü parti anlayışının açık veya örtük biçimde reddi de Menşevizmin tipik özellikleri arasında yer alır. Ancak göz ardı etmemek gerekir ki, bu açıdan Menşevik organizasyonlar arasında bazı farklılıklar vardır. Merkezci-liğe yakın duran Menşevikler Leninci parti anlayışını açıkça inkâr edemedikleri noktada, Lenin’i Lenin’in arkasına sığınarak yalancı çıkarmaya çalışırlar. Lenin’in *Ne Yapmalı* kitabında yer alan son derece önemli bazı açılımlarını, daha sonra *12 Yıl Derlemesi* adlı çalışmasıyla geçersiz kıldığı yolundaki “kurnaz” değerlendirmeler buna örnektir. Netice olarak vurgulamak istersek, genelde ve günümüzde Bolşevik ve Menşevik eğilime iki farklı parti tipi ve iki farklı mücadele anlayışı denk düşmektedir.

Burjuva düzene ve burjuva siyasetlere yaklaşımda ve çeşitli düzeylerdeki örgütsel sorunlarda ilkesiz tutumlar geliştirmek Menşevizmin düsturudur. İlkesizlerin, işçi sınıfını kurtuluşa götürecek devrimci amaçlarla uyuşmayan araçlar belirlemek ve kendi siyasi çıkarları doğrultusunda ürettikleri bu araçları mubah göstermek gibi tamamen oportünist bir yaklaşımları da vardır. Neye hizmet ettiği ve edeceği belli olmayan “işçi kitle partisi” çağrılılarıyla siyaset yürütmeye çalışmak veya bıktırıcı bir “birlik çığırtkanlığı” üzerinden siyasi varlık kazanmaya çalışmak bu bağlamda akla gelen başlıca örnekler olarak sıralanabilir. Oportünistler kendi dar siyasi varlıkları açısından günü kurtarmaya hizmet eden bir siyaset anlayışıyla, işçi hareketini burjuva etkisine büsbütün açık hale getirmektedirler.

Çeşitli tarihsel örnekler incelendiğinde görülecektir ki, devrimci Marksizme sahip çıkar gibi görünüp pratikte yanlış yollara sapmak, ortaya en iyi ihtimalle merkezci eğilimleri, daha kötüsüyle ise Menşevik çizgide yapılanmaları çıkarmıştır. Bu hem Stalinist hem de Troçkist gelenek açısından böyledir. Reformizme ve burjuva yasalıcılığına prim verilerek, oportünist politikalar izlenerek de bir siyasal örgütlenme yaratılabilir, ama bu tür örgütlerin proleter devrimlere önderlik edemeyeceği bugüne dek yaşanmış onlarca örnekle sabittir.

Devrimci mücadelenin vazgeçilmez ilkelerini ellerinin tersiyle bir kenara itip sözde başarılar peşinde koşanlar, oportünizmin ve Menşevizmin batağına sü-

rüklenmeye mahkûmdurlar. Üstelik işçi hareketinde oportünist ve Menşevik bir bataklığı yaratan bazı nesnellikler vardır ve dolayısıyla bunlara karşı her daim uyanık olunması da farzdır. Yıllar önce Rosa Luxemburg'un dediği gibi, işçilerin bizzat kendi devrimci faaliyetleri ve siyasal sorumluluk duygularının yoğunlaşmasından başka hiçbir şey, işçi hareketini hırslı entelektüellerin suistimallerinden koruyamaz.

Burjuva düzenden tam anlamıyla kopamamaları ve okumuşlara özgü yalpalamaları nedeniyle Menşevizm bir aydın eğilimi olarak da nitelenebilir. Varolan yetenek ve bilgilerini işçi-emekçi kitlelerin kurtuluş mücadelesine adanmış olumlu aydın örnekleri bir yana bırakılacak olursa, genelde aydınların işçi sınıfının yaşam koşullarına yabancı ve burjuva düzene bin bir iplikle bağlı oldukları göz ardı edilemez. Her zaman maddi çıkarlar peşinde koşmasalar bile, aydınların ün ve kariyer düşkünlüğü yaygın bir özelliktir. O nedenle aydın unsurların devrimci işçi hareketiyle sağlıklı biçimde bütünleşebilmeleri, ancak onların bu sınıfsal zaaf ve alışkanlıklarıyla amansızca mücadele etmeleri ve devrimci ideolojiyi içselleştirmeleriyle mümkündür. Bununla birlikte aydınlar, devrimci bilinçle donanarak komünistleşen işçilere oranla oportünizm tarafından baştan çıkarılmaya her zaman daha yatkındırlar.

Lenin aydın unsurların genelde kolay kolay disipline gelmemelerini ve örgütlü mücadelenin kurallarına boyun eğmemelerini onların toplumsal kökenlerine bağlar. Söz konusu aydın unsurları yalnızca bireycilik eğilimleri nedeniyle değil, oportünizmleri nedeniyle de suçlar. Rus sosyal-demokrasisindeki reformist eğilimlerin gelişmesinin başlıca sorumlusu bu tip aydınlardır ve onların anlayışları oportünist sapmaları ve Menşevizmi üretmiştir. Farklı ülkeler, taşıdıkları farklı özellikler nedeniyle, aydın oportünizminin de değişik yoğunluk ve biçimdeki tezahürlerini gözler önüne sermiştir.

Türkiye gibi ülkelerde yakın bir zamana kadar aydın kesimler Batı'ya oranla çok daha fazla küçük-burjuva özellikler sergilediler. Fakat buna karşılık, kendinden feragat etmenin de daha yoğun örneklerini ortaya koydular. Batı Avrupa aydını ise, nicedir, kendi "ego"suna tapınmaya pek meraklı olan bir tip yarattı. Bu aydın tipi, burjuva devrimler dönemine özgü olan ve olumlu özellikler taşıyan münevvir (aydınlatan) tipin yok olduğu koşulların ürünüdür. Çürüyen kapitalizm, nesnel olarak işçileşmelerine rağmen toplumsal yaşamda kendilerini işçilerden üstün ve ayrıcalıklı hisseden yozlaşmış okumuşları yaratıyor. Bu tip, sosyalist mücadele içinde Menşevizmin başlıca kaynağını

oluşturuyor ve Batı Avrupa Marksistleri arasında böylelerini çokça bulmak mümkün. Ama Türkiye gibi kapitalizme geç giren ülkelerde, çürüyen kapitalizmin baş döndürücü bir hızla yol aldığını ve okumuş kesimlerde Batı'dakine benzer bir yozlaşmayı yarattığını da asla unutmamalıyım.

Troçki'den Troçkizme

Vaktiyle RSDİP içinde farklı eğilimler temelinde cereyan eden ayrışma Bolşevik-Menşevik bölünmesiyle yol almış ve bu bölünme iki ayrı parti örgütlenmesiyle sonuçlanmıştı. Lenin ve yoldaşlarının çabası temelinde biçimlenen ve daha sonra Komünist Parti adını alan Bolşevik Parti, 1917 Ekim Devriminde gösterdiği başarılı önderlikle işçi sınıfının devrimci partisi olduğunu dosta düşmana kanıtladı. Bu durum o dönemde Enternasyonal örgütlenme alanında da olumlu yansımaları buldu ve Bolşeviklerin öncülüğünde işçi sınıfının Komünist Enternasyonalı dünyaya gözlerini açtı.

Menşevik Parti ise, 1914 yılında gerçekleşen çöküşten sonra artık burjuva sol eğilimin uluslararası bir örgütüne dönüşen II. Enternasyonale (Sosyal-Demokrat Enternasyonal) bağlılığını sürdürecekti. Öte yandan, Lenin'in ölümünden sonra Stalin'in önderliğinde somutlanan bir bürokratlaşma-yozlaşma süreci neticesini vermiş ve ne yazık ki Sovyetler Birliği Komünist Partisi de olumlu Bolşevik özelliklerini yitirmişti. Dahası, içten yürüyen bürokratik bir karşı-devrim neticesinde, Sovyetler Birliği bir işçi devleti olmaktan çıkmış ve egemen bürokrasinin devletine dönüşmüştü.

Değişen bu koşullar altında, Stalin kliğinin bürokratik egemenliğine karşı Bolşevik çizginin yaşatılması için muhalefet bayrağını yükselten Troçki olmuştu. Stalinizmin Troçki'ye yağdırdığı haksız suçlamalar her ne olursa olsun, Troçki, örgütsel sorunlarda bir zamanlar sergilediği uzlaşmacı tutumların özeleştirisini yaparak 1917 Temmuzunda Bolşevik Partiye katılan ve Lenin'le birlikte Ekim Devrimine önderlik eden bir Bolşevik idi. Troçki ulaştığı bu olumlu pozisyonunu Stalinizme karşı yürüttüğü devrimci mücadele ile de sürdürecekti. Bu bakımdan, Troçki'nin çabasıyla yapılan Sol Muhalefet'in temsil ettiği parti çizgisi Leninist-Bolşevikler olarak adlandırılmayı da hak etmiş oluyordu. Keza Troçki'nin önderliğinde kurulan IV. Enternasyonal, Ekim Devriminin geleneğini, yani dünya devrimi hedefine bağlı devrimci enternasyonalizm geleneğini yaşatmak için girişilen bir örgütlenme çabasının ifadesiydi. Ne var ki, Stalinci bürokrasinin egemenliği altında yazı-

lan resmi tarihte bu gerçeklerin üzeri örtülüp her şey tahrif edildi ve Troçki karşı-devrimci bir ajan olarak gösterilmeye çalışıldı.

Günümüze dönelim ve önemli bir gerçekliğin altını çizerek devam edelim. Gerçekleri bu şekilde çarpıtanların en sonunda tarih tarafından affedilmeyeceği ve ne yapılsa yapılsın mızrağın çuvala sığdırılmayacağı neredeyse şaşmaz bir kuraldır. Yine de resmi komünist hareketin günahları kim bilir kaç kuşaktan devrimcinin bilincini zehirlemiş ve onları esaslı çarpıtmalara uğratmıştır. Örneğin Stalin'in başını çektiği ulusal kalkınmacı "devlet sosyalizmi" anlayışı, uzun yıllar boyunca dünya komünist hareketine egemen olan resmi çizginin saptırıcı etkisiyle, Leninci Bolşevik eğilimin pratikteki somutlanması olarak algılanmıştır. Yine aynı nedenle, Troçki'nin savunduğu Leninist-Bolşevik çizgi ise en hafif ifadeyle II. Enternasyonal oportünizminin ya da Menşevizmin uzantısı telâkki edilmiştir. Oysa işin aslına bakılacak olursa, Stalinizmin egemenliğinde somutlanan sosyalizm ve siyaset anlayışı bir anlamda Rus Menşevizminin ve II. Enternasyonal oportünizminin yansımasıdır. Gerçekliğin bu şekilde yeniden ayakları üzerine oturtulması koşuluyla, ulaşılan bu tarihsel momentte dünya komünist hareketini temelde ikiye bölen devrimci ve reformist eğilimleri de Bolşevik ve Menşevik kavramlarıyla ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Fakat tarihsel süreç içinde yaşanan altüstlükler ve çarpıtmalar bu noktada da kalmadı; yaşam tüm çelişki ve çatışmalarıyla hükmünü icra etmeye devam etti. Nitekim bu kez de, Troçki'nin hayat vermeye çalıştığı IV. Enternasyonal onun ölümünden sonra esaslı bir yozlaşma ve parçalanmaya maruz kaldı. Ek bir faktör olarak tam da bu noktada yeri geldiği için belirtelim. Troçki'nin pek çok devrimci açılımı ne denli önemli ve isabetliyse de, onun örgütsel deneyiminde her zaman aksayan bazı yönler mevcut oldu. Örgütsel alanda uzun yıllar devam eden hatalı konumlarından sıyrılıp nihayetinde Lenin önderliğindeki Bolşevikler arasına katılan Troçki, örgütsel sorunlar bağlamında hiçbir zaman Lenin gibi sağlam ve uzak görüşlü bir lider deneyimine ulaşamadı. İşte bu durumun getirdiği bazı aksaklıklar bir yana, IV. Enternasyonal zaten son derece elverişsiz koşullarda ve zayıf temellerde yaşama gözlerini açtı. Bu bakımdan IV. Enternasyonal'in, Troçki'nin sağlığında bile gerçek bir örgütsel inşa niteliği kazanmadığını ve Bolşevik çizgide bir örgütsel süreklilik potansiyeli taşımadığını söylemeliyiz.

Bu gibi gerçekler eşliğinde somutlanan kimi olumsuzluklar, Troçki'nin Sta-

linizm eliyle hunharca öldürülmesinden sonra büsbütün derinleşmiş ve IV. Enternasyonal adeta varlığını sona erdiren bir dağılma sürecine sürüklenmiştir. II. Dünya Savaşından sonra Troçki'nin takipçileri pek çok bölünme yaşadılar ve ortaya Troçkizmin temsilcisi iddiasıyla yaşam sürdürmeye başlayan irili ufaklı pek çok örgütsel yapılanma çıktı. Bu çevrelerin çoğunluğu birbirleriyle tamamen küçük-burjuvaca didişmeler temelinde IV. Enternasyonalin mirasını neredeyse yiyip tükettiler. Netice olarak IV. Enternasyonal ne yazık ki ideolojik-politik netliğini ve birliğini de koruyamadı. Troçki'nin temellerini attığı IV. Enternasyonal, Lenin'in temsil ettiği Komünist Enternasyonal'in takipçisi olan tarihsel-ideolojik bir birikim olarak dünden bugüne uzansa da, örgütsel-siyasal varlık olarak etkinliğini çoktan yitirdi. Ortaya çıkabilecek kimi olumlu istisnaları bir yana bırakarak özetle altını çizmemiz gerekir ki, *Troçkizm* Troçki'nin yaşatmaya çalıştığı Leninist-Bolşevik çizginin sadık bir takipçisi olmadı.

Pek çok Troçkist çevre Troçki'ye bağlı kalmak adına onun bazı hatalı değerlendirmelerini (“yozlaşmış işçi devleti” gibi) dondurup şablonlaştırdı. Böylece bu çevreler, bürokrasili işçi devleti olamayacağını savunan Marksizmin özüyle çelişir hale geldiler. Daha da önemlisi, Troçki'nin Leninist-Bolşevik çizginin devrimci değerlerine (burjuva siyasetlerle bayrakların karıştırılmaması, Menşevizme taviz verilmemesi gibi) titizlikle sahip çıkılmasını öğütlediği kimi yaşamsal noktalarda genelde Troçkizm kendi liderine ihanet etti. Troçkist yapılanmaların çoğu, zaman içinde reformizme, oportünizme ve reel politikerliğe dümen kırdı. Tüm bu gerçekler karşısında, Bolşevik-Menşevik ayrımının bir kez daha ve artık bu değişen koşullar temelinde bizzat Troçkist hareket içinde yaşanmış olduğunu söylemek hiç de yanlış olmayacaktır.

Somut bir örnek

Menşevizm Troçkist hareket içinde bir hayli derin ve yaygın köklere sahiptir. En başta gelen örnek olarak IV. Enternasyonalin resmi temsilcisi olan Birleşik Sekreteryaya ve ölümüne dek onun başında bulunan Mandel'in siyasal-örgütsel çizgisi hatırlanabilir. Mandel ve benzerleri Stalinist bürokrasilere abartılı ilerici roller atfederek veya Küba, Nikaragua örneklerinde olduğu gibi bazı ulusal kurtuluş devrimlerini gerçek proleter devrimler katına yükselterek pek çok önemli noktada Troçki'nin gerisine düştüler. Yıllar içinde daha da derinleşip ciddi hale gelen bu tür savrulmalar, teorik alanda işlenen ve mazur gö-

rülebilir hataların ürünü değildi. Bunlar, varolan olumsuz dünya koşullarına siyaseten çıkarıcı biçimde uyum sağlamak üzere teorinin bilerek ve isteyerek feda edilmesiydi. IV. Enternasyonal Birleşik Sekreteryaşının ve ondan kopsalar bile hemen hemen aynı yoldan yürümeye devam eden Troçkist çevrelerin siyasi tutumlarına damgasını basan sakatlıkların kaynağını bu şekilde açıklamak mümkündür.

Troçkist çevreler arasında yaygın biçimde gözlemlenen savrulmaların yalnızca siyasal alanla sınırlı kalmadığı ve örgütsel sorunlardaki yaklaşımlara da Menşevik bakış açısının egemen olduğu açıktır. Antrizm taktiği örneğinde açıkça görüleceği üzere, Troçki'nin kimi yanlış örgütsel taktiklerinin Mandel ve benzeri takipçileri tarafından artık tamamen Bolşevizm dışına taşacak biçimde olgunlaştırılıp ayrı bir örgüt stratejisi düzeyinde biçimlendirildiğini söylemeliyiz. İngiliz İşçi Partisi ve benzeri sosyal-demokrat partilere fazladan önem verme gibi eğilimler, yanı sıra antrizm taktiği adına bu tür partilere adaptasyon, bu bağlamda en çok bilinen örnekler olarak sıralanabilir.

Sonuçta özetle vurgulayacak olursak, Troçki'nin sahip çıkmaya çalıştığı Leninist-Bolşevik gelenekle onun epigonlarının sürdürdüğü Troçkizm arasındaki açı kabul edilemez ve de edilmemesi gereken düzeydedir. Bu gerçeklik, Stalinizmden kopan devrimcilerin neden aynı zamanda Troçkizmin yanlışlarına da prim vermemek zorunda olduklarını açıklar. Evet, devrimci işçi mücadelesini güçlü kılabilmek için Stalinizmden devrimci Marksizm temelinde kopuş şarttır. Fakat Troçkizmin hatalarını görmezden gelip, bu sıfatı bir etiket gibi kuşanmanın da devrimci Marksist kabul edilmek için yeterli olamayacağı aynı kuvvetle sabittir.

Tam da bu noktada değerlendirmemizi somut bir örnek üzerinden sürdürmek ufuk açıcı olacak. Örnek olarak daha önce bazı yaklaşımları Marksist Tutum sayfalarında eleştirilen bir Troçkist çevreyi, IMT (International Marxist Tendency – Uluslararası Marksist Eğilim) çevresini ele alabiliriz. IMT, bir zamanlar, Troçki sonrası IV. Enternasyonale yönelik olarak Troçkizmin kimi hatalı yönlerine karşı olumlu görünen bazı eleştirilerde bulunmuştu. Ne var ki son yıllarda IMT çevresinin sergilediği siyasal tutum ve yaklaşımlar, daha önceleri verilen olumlu izlenimlerin tersi yönünde hareket edildiğini ortaya koymaktadır. Özellikle de Ted Grant'ın önce ileri yaşı nedeniyle siyasi yaşamdaki rolünü yitirmesi ve daha sonra da ölümüyle birlikte IMT içindeki Menşevik yaklaşımlar büsbütün kabak çiçeği gibi açılıp serpilmiştir. Bu olumsuz

gidişatın çarpıcı bir örneği olan Venezuela sorununda IMT'nin Chavez'e şak-şakçı yaklaşımının, nicedir Marksist Tutum sayfalarında eleştirildiği hatırlanacaktır.

Ama oportünizm genelde bir hata sorunu değildir ve IMT'nin tutumunda açıkça sergilendiği üzere oportünizmin durduğu yerde durması mümkün olamaz. Nitekim IMT de Chavez konusundaki yaklaşımları nedeniyle açıkça eleştirilmiş olmasına karşın, oportünizm ve Menşevizm yolunda büyük adımlarla yürümeyi sürdürmüştür. Atlanmaması gereken bir başka önemli nokta daha var. Oportünizm yolunu tutanlar, eleştiriler karşısında başları sıkıştığında sağ ve sol manevralar yapmaya her zaman büyük önem verirler. O nedenle oportünist ve Menşevik tutumlara daima reel-politikerlik eşlik eder. Ve bir reel-politikere ilkeler değil şu düstur yol gösterir: “Dün dündür, bugün bugün!”

IMT ve benzeri çevrelere de bu gibi düsturların yol gösterdiği son derece açıktır. Örnekte, Chavez'in son referandum yenilgisinin ardından ibrenin tersine dönebileceği endişesiyle satır aralarına gerektiğinde zevahiri kurtaracak “devrimci” balans ayarları serpiştirilmiştir. O nedenle oportünist siyasi yaklaşımlar söz konusu olduğunda uyanıklığı elden bırakmamakta ve bu tür “balans ayarları”na aldanıp kanmamakta büyük yarar vardır. Hiçbir özeleştiriyapmaksızın değişen duruma göre uyanıkça yeni tutumlar belirlemek, günlük olaylardaki iniş çıkışlara adapte olmak ve küçük siyasi kazanç beklentileriyle işçi sınıfının temel çıkarlarını unutmak tüm oportünistlerin, tüm reel-politikerlerin, tüm Menşeviklerin ortak özelliğidir.

IMT çevresinden A. Woods'un yazılarında örneklendiği üzere, Chavez'in yükselişinin prim yaptığı günlerde devrimci eleştirilere kulaklarını tıkayanların, şimdi günü kurtarmak üzere “Venezuela devrimi tehlikede” benzeri şeyler yazmaları hiç de inandırıcı değildir. Kaldı ki sorun Venezuela ve Chavez örneğiyle de sınırlı kalmamakta ve çalkantılı dünya koşullarının doğurduğu her bir yeni olay oportünizmin yüzünü bir kez daha göstermesine vesile olmaktadır. Son dönemde Benazir Butto suikastı dolayısıyla Pakistan'da gelişen durum ve Butto üzerine IMT çevresinin yaptığı değerlendirmeler, Menşevik ve oportünist yaklaşımlar konusunda bir kez daha ibret verici örnekler sergiliyor.

Şimdi de Pakistan mı?

Türkiye’de bir zamanlar kendini sol gösteren ve “toprak işleyen, su kullananındır” gibi sloganlar eşliğinde işçi-emekçi kitlelerin sosyalizm yönündeki beklentilerini istismar eden CHP ve lideri “Karaoğlan Ecevit” hatırlanacaktır. Bazı farklılıklar olsa bile bu örnek yine de PPP (Pakistan Halk Partisi) ve onun lideri Benazir Butto’nun kitlelerde yarattığı yanılsamalar hakkında kabaca bir fikir verir. Bu gibi örnekler karşısında devrimci Marksistlerin en temel görevinin ne olması gerektiği bellidir. Temel görev, sol parti izlenimleri vererek veya düzen değişikliği beklentileri yaratarak kitleleri aldatmayı başaran burjuva partiler ve liderler konusunda işçileri-emekçileri sabırla aydınlatmayı sürdürmektir. IMT’nin Venezuela örneği ile başlayıp Pakistan örneği ile pekişen Menşevik tutumu ise bunun tam tersini ortaya koyuyor.

Benazir Butto’nun Pakistan’a dönmesinin hemen ardından Adam Pal imzasıyla yayınlanan 19 Ekim 2007 tarihli bir yazıda şöyle deniyor: “Kitleler kendi partilerinin –Pakistan’ın mazlum, ezilen, sindirilen, sömürülen milyonlarca emekçisinin partisi– liderini karşılamak için sokaklara döküldüler.” (In Defence of Marxism – IDOM) Kitle bilincindeki çarpımalara karşı mücadele edecek yerde, PPP’yi kitlelere bir kez daha “kendi partileri”, “sömürülen milyonlarca emekçinin partisi” diye sunan bu anlayışın kitleleri baştanbasa bir yanılsamalar okyanusuna sürükleyeceği açık değil midir? Fakat verdiğimiz örnekte, kendini mevcut yanılsamalara adapte etmekten siyasal çıkar uman bir zihniyet o kadar egemendir ki, aynı yazı şu sözlerle devam etmektedir: “Binlerce insan Butto’nun konuşma yapmasının beklendiği kürsünün önüne yığılmıştı. Kürsüye kalın harflerle ‘Ya Sosyalizm Ya Ölüm’ ve ‘Buttoizm Sosyalizmdir’ diye yazan pankartlar asılmıştı.”

IMT’nin “Chavez sosyalizmi”nin ardından şimdi de “Butto sosyalizmi”ni parlatıp yutturmaya hazırlandığının tüm sinyalleri ortadadır. Nitekim Benazir’in bir suikast sonucu öldürülmesinin ardından kaleme aldığı bir yazıda A. Woods, PPP’nin bir sosyalist parti olduğuna inanmamız için bakın nasıl dil dökmektedir: “PPP’nin kuruluş programında toplumun sosyalist dönüşümü hedefi yazılıdır. Bu program toprağın, bankaların ve sanayinin işçi denetimi altında devletleştirilmesini, sürekli ordunun bir işçi ve köylü milisiyle değiştirilmesini içermektedir. Bu fikirler doğru ve hâlâ ilk yazıldığı günlerdeki kadar geçerlidir.” Woods’un satırları şu sözlerle devam etmektedir: “Bazı sözde ‘solcular’ şöyle diyeceklerdir: Ama Butto’nun programı bir çıkış yolu suna-

mazdı. PPP içindeki Marksistler sosyalizm programı için –PPP’nin ilk programı için– savaşımlar veriyorlar.” (A. Woods, IDOM, 27 Aralık 2007)

PPP gibi burjuva partiler içinde çalışmak söz konusu olduğunda, neticede kimin kimi kullandığı ya da kullanacağı, temel sorunu oluşturur. Bir hususun yanlış anlaşılması için daha baştan belirtelim. İşçi-emekçi kitleleri kucaklayan çeşitli kitle örgütlerinde, Marksistlerin tabanı kendi görüşlerine kazanmak üzere sabırla çalışmak istemelerinde yanlış bir taraf yoktur. Fakat PPP herhangi bir kitle örgütü değil, işçi-emekçi yığınların daha adil bir düzen beklentisiyle peşine takıldıkları bir burjuva partisidir. Böyle bir partinin tabanında işçi ve emekçileri kazanmak üzere devrimci tarzda çalışmak misliyle dikkatli olmayı gerektirir. Kural, işçi sınıfının bağımsız devrimci örgütlülüğünü oluşturma hedefinden asla sapmaksızın ve tersine böyle bir örgütlülüğü güçlendirmek koşuluyla ve bayrakları karıştırmadan çalışmayı sürdürmektir. Bunun ötesinde, diyelim en ilerisinden bile olsa bir burjuva partisinin kitlelere sosyalist diye yutturulmaya çalışılması kabul edilemez. Ve de tuhaf bir *antrizm* taktiği adına burjuva işçi partilerinin kitleliliğine bir şemsiye gibi sığınılması, temel devrimci kuralların açıkça çiğnenmesi demektir.

Devrimci rengini yitirerek kitleleşmek marifet değildir, hüner devrimci rengini koruyabilen ve bu niteliğiyle işçi-emekçi kitle hareketine öncülük edebilen bir örgütlenme yaratabilmektedir. Bu bakımdan Leninist parti anlayışına yaklaşım, Marksizm iddiasındaki çeşitli siyasal çevrelerin gerçek karakterini ele verecek bir turnusol kâğıdı işlevi görür. Dünden bugüne çeşitli ülkelerde ve bu arada özellikle de Batılı Marksistler arasında Leninist parti anlayışına açıkça karşı çıkmak ise bir hayli revaçtadır. Bir de bu anlayışı savunur gözükerek onun temel özelliklerini reddeden, içini boşaltan ve dolayısıyla severmiş gibi yaparken öldüren oportünizm türü vardır. Ve bu noktada unutmamak gerekir ki, ince oportünizm her zaman daha tehlikeli bir eğilime işaret eder. Troçkist saflarda görülen ve son tahlilde Leninist parti anlayışının inkârı anlamına gelecek bir *antrizm* taktiği savunuculuğu ister istemez akla bu hususları getirmektedir.

IMT’nin PPP örneğinde uyguladığı *antrizm* taktiği, bir burjuva partisine ve onun liderine fazladan “devrimci” sıfatlar yakıştırması, üzerinden atlanabilecek ya da onaylanabilecek tutumlar olamaz. Tersine, IMT’nin büyük hatası işte bu gibi noktalarda aranmalıdır. Kaldı ki IDOM’da çıkan yazılar, sorunun bir iki hatalı saptama noktasında kalmadığını, örneklediğimiz yaklaşımların

bir siyasal eğilim olduğunu ve ne yazık ki sürekli arkasının da geldiğini kanıtıyor. Nitekim IMT'nin Pakistan seksiyonunun 31 Aralık 2007 tarihinde halka hitaben dağıttığı ve IDOM'da da yer alan bir bildiri, "Benazir'in kanı sizin kanınızdır" sözleriyle başlıyor. Evet, Benazir suikastının kitlesel eylemlerle protesto edilmesi devrimci bir görev olabilir. Ama bu görevi sürdürürken bayrakların ve bayraklara rengini veren kanların karıştırılmaması temel bir ilke değil midir? Fakat IMT'nin bu temel ilkeyi çiğneyip geçtiği o kadar açık hale gelmiştir ki, yine Adam Pal'in bir yazısından (9 Ocak 2008, IDOM), IMT takipçisi Pakistanlı Marksistlerin "Benazir senin kanından devrim gelecek" gibi sloganlar haykırarak siyaset yapmayı sürdürdüklerini öğreniriz.

Şimdilik daha fazla uzatmayalım. Örnekler çarpıcıdır ve dün "Venezuela devrimi" bahanesiyle Bolivarcı harekete uyarlanan IMT'nin şimdi de "Pakistan devrimi" adına PPP'ye daha büyük bir şevkle uyarlanmaya hazırlandığı açıktır. Ayrıca tıpkı Venezuela örneğinde olduğu gibi şimdi de Pakistan örneğinde, oportünizmin satır aralarına serpiştirilen kimi devrimci sözlerle gizlenmek istenmesi kimseyi yanıltmamalıdır. Öte yandan unutulmamalı ki, politikada kurnazlık yapmak her zaman tehlikelidir. Üstelik devrimci durumların patlak verdiği dönemlerde kaş yapayım derken göz çıkarmanız, kitlelerin peşinden sürüklendiği burjuva liderlere destek çıkmaktan siyasal başarı umarken kitleleri daha da derin yanılısamalara sürüklemeniz kuvvetle muhtemeldir. Hangi niyet ve gerekçelerle başvurulursa başvuru olsun, bu tür çıkarıcı politikalar eninde sonunda burjuvaziyle işbirliği anlamına gelir ve zaten sınıflar arasında işbirliği fikri de oportünizmin temel özelliğidir.

Artık sonuç niyetine vurgulayabiliriz. Troçkist hareket içinde de gözlemlenen Menşevik eğilim, günümüzde devrimci işçi hareketinin yakıcı sorunlarının Stalinizm mi-Troçkizm mi ikilemine hapsedilerek çözümlenemeyeceğini gözler önüne seriyor. Bu durumun kaçınılmaz bir uzantısı olarak, işçi sınıfının enternasyonal mücadele alanında da sorunların basit bir çözümünün olmadığı ve olamayacağı son derece aşikâr. Yaşamın somutlukları, devrimci Marksizme sadakatle bağlı olan hiçbir siyasal çevreye, diyelim IV. Enternasyonal geleneğinin kabulüyle işin içinden sıyrılmak gibi kolay çözüm yolları sunmuyor. Günümüz koşullarında şurası çok açık bir gerçek ki, asıl olan şu ya da bu şekilde enternasyonalciliği "ilan etme" sorunu değildir. Gerçek enternasyonalistler, önlerine çıkan engellere aldırmadan en güç zamanlarda bile işçi sınıfının enternasyonal örgütlülüğüne ve mücadelesine sağlam temeller-

de yol aldirabilme azmini gosterebilenlerdir. Bu durum onumuze, ulusal duzeyde olduğu kadar enternasyonal duzeyde de reformizm, oportunizm, Menşevizm gibi eğilimlerle mücadele görevini koyuyor.

Bir Oportünistin “Marksizm ve Devlet” Sorununa Yaklaşımı

I

Marksist harekette oportünizm nitelemesi, ilkeli bir devrimci siyasetin yerine fırsatçı bir politik çizgiyi ikame edenler için kullanılıyor. İşçi hareketinde oportünizm, işçi-emekçi kitlelerin temel tarihsel çıkarlarını, kesimsel faydacılık ve kolay yoldan siyasal başarı kazanmak uğruna feda etmek anlamına geliyor. Sınıf mücadelesinde önemli karar anları geldiğinde, zor görünen devrimci yolu tutmayı göze alamayıp, düzen içi siyasal çözümler üretmeye çalışmak oportünizmin temel özelliğini oluşturuyor. Oportünizm bir eğik düzleme benziyor, bir kez bu yola girildiğinde dur durak olmuyor. Bu nedenle fırsatçı siyasetin Marksist harekete uzanan izdüşümleri de, zamanla derinleşen bir oportünizm üretiyor ve oportünist siyasetçiler giderek ince ve sinsi bir oportünizmde ustalaşıyorlar.

İster kaba ister ince çeşitlemelerinden olsun, oportünizm söz konusu olduğunda değişmeyen bir gerçeklik vardır. Oportünizm, gerek ulusal gerek enternasyonal düzeyde her zaman işçi hareketini devrimci yoldan saptırılmış ve güçsüz düşürmüştür. Marksist harekette dünden bugüne çeşitli örneklerine tanık olduğumuz oportünist siyasetler incelendiğinde, tümünün ortak özelliğinin devrimci eleştiriye kulak asmamak olduğu görülecektir. Oportünistler kimi zaman köşeye sıkıştıklarında genel devrimci doğruları kabul etmiş gibi görünseler de, fiiliyatta siyasetlerini yine bildikleri oportünist tarzda yü-

rütmeye devam etmektedirler. O yüzden de oportünizm genelde önlenemez yükselişler sergileyen bir niteliğe sahiptir. Oportünizm konusunda son derece kısa bir özet biçiminde sıralamaya çalıştığımız bu özellikleri daha anlaşılır kılacak olan, kuşkusuz bazı somut örneklerin verilebilmesidir. İşte bu bakımdan çarpıcı bir örnek olarak, oportünizmin Alan Woods liderliğindeki IMT (International Marxist Tendency: Enternasyonal Marksist Eğilim) özelinde tanık olduğumuz yükselişini ele alabiliriz.

Geçmiş tarihlere uzanan kökleri bir yana bırakılacak olursa, IMT, 80'li yıllarda İngiltere'de maden işçilerinin ünlü grevleri sırasında yürüttüğü çalışmalarla tanınan Troçkist Militant grubunun içinden çıkmış bir çevredir. Militant grubu 90'larda bir iç bölünme neticesinde iki parçaya ayrılmıştır; Ted Grant ve Alan Woods liderliğinde yapılan parçası bugün enternasyonal düzeyde IMT adı altında varlık sürdürmektedir. Açık ki 2004 yılı IMT açısından, devrimci siyasetle bağdaşmayan eğilimlerin açılıp saçılarak dışa vurmaya başladığı esaslı bir dönüm noktası niteliği taşır. Bu yıl içinde Alan Woods'un, bilhassa Venezuelada yaşanan gelişmelere, Chavez'e ve Chavezci rejime yaklaşım vesilesiyle sergilediği oportünizm ve reformizm artık gizlenemez biçimde açığa çıkmıştır. Militant grubunun tarihi kurucusu olan Ted Grant'ın 2006 yılında ölümüyle birlikte de, Alan Woods, Chavez'le dostluğu en başa alan ve Küba gibi bürokratik rejimlere de artık dostluk elini uzatan bir siyasetin liderlik koltuğuna gömülüdür.

Bu noktada hemen en başta vurgulamamız gereken bir husus var. Biz bu konuya, uzun yıllar boyunca Troçkist hareket içinde yapılanmış olan çevrelerin artık biktırircasına yineleyip durdukları birtakım suçlamaların tekrarı temelinde yaklaşmıyoruz. Zira Marksist Tutum örneğinde olduğu üzere, gerek Stalinizm gerekse Troçkizm bağlamında geçmiş dönemlerde yaşanan deneyimlerin teorik ve pratik derslerinden köklenen ve kendini yeni bir tarihsel dönemde daha en baştan devrimci Marksizmin doğruları üzerinde inşa etmeye çalışan bir çevre açısından bu tür suçlamalar belirleyici bir önem taşımıyor. Çeşitli vesilelerle vurgulamaya çalıştığımız gibi, bizce Troçki'nin devrimci varlığı ile onun ölümünden sonra biçimlenen Troçkist hareket siyasi ve yapısal özellikleriyle birbirinden farklı bir nitelik içeriyor. Bu farklılık, günümüzde devrimci proleter temellerde gerçekleşecek siyasal yapılanma sorunu da doğrudan etkilemektedir.

Çok açıktır ki, kimi hatalı yaklaşımlarına karşın, Troçki Rus devrim sürecin-

de ve enternasyonal düzeyde önemli bir devrimci rol oynamış tarihsel liderlerden biridir. Ne var ki konu Troçkist hareket olduğunda durum biraz farklıdır ve bizce bu konuya titiz bir devrimci irdeleme temelinde yaklaşmak gereklidir. Zira Troçki'nin ölümünden sonra Troçkist hareket onun sahip çıktığı Leninist-Bolşevik çizgiden uzaklaşmış, kendi içinde küçük-burjuvaca çekişmeler temelinde parçalanmış ve neticede devrimci Marksizmin enternasyonal düzeyde temsilcisi olabilecek bir gelenek yaratamamıştır. İşte bu açıdan, günümüzde devrimci Marksizm temelinde yapılanmak isteyen siyasal çevrelerin, kendilerini Troçkist olarak nitelmesi ya da mevcut Troçkist geleneği olduğu gibi sahiplenerek onun parçalarından biri olması devrimci bir zorunlulukmuş gibi ortaya konamaz.

Bu gerçeklik, günümüzde yeni bir enternasyonalin inşa çabasının nitelik ve tarzını da doğrudan etkileyecek önemli bir faktördür. Ayrıca, Stalinist rejimlerin çöküşü hiç de Troçkistlerin iddia ettikleri gibi Troçkizmin tarihsel yükselişine yol açmamış, tersine Troçkistlerin zaaflarını büsbütün açığa vurmuştur. Bunu kabule yanaşmayan Troçkist çevrelerin, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra kendi hatalı yönleriyle yüzleşip hesaplaşmaktan kaçınmaları ise, işçi sınıfının devrimci enternasyonal mücadelesi bakımından büyük bir olumsuzluktur. Bu noktada zorunlu devrimci görevlerden kaçış, günümüzde enternasyonal düzeyde yeni ve sağlıklı siyasal sentezlerin oluşumunu da engelleyen başlıca etkenlerden birini oluşturuyor.

Böylece çeşitli Troçkist çevrelerin pratikteki tutumları, Troçkist hareketten gelmeyen fakat devrimci Marksizm temellerinde yeni sentezleri savunan çevreler açısından tamamen hayal kırıcı olmaktadır. Bizim tanık olduğumuz ölçüde, özellikle 2004 yılından itibaren pratikteki siyasal tutumlarıyla oportünizme demir atmakta kararlı olduğunu kanıtlayan IMT liderliği de bu duruma somut bir örnektir. IMT özelinde bizi esas ilgilendiren, gündemimize girdiği andan itibaren doğrudan sıkı bir eleştiriye tâbi tuttuğumuz, onay vermediğimiz ve neticede bizim tamamen dışımızda gelişen bu oportünizmdir. Bunun ötesinde, ister IMT ister bir başka Troçkist çevre söz konusu olsun, uzun yıllar boyunca Troçkist hareket içinde farklı çevreler arasında yürümüş olan çekişme ve suçlamalar bizi doğrudan siyasal bir taraf olma bağlamında hiç mi hiç ilgilendirmiyor.

Aşikâr olan bir gerçeklik var. Günümüz sosyalist siyaset kulvarında ulusal ve enternasyonal düzeyde çeşitli çevre ve örgütlerin açılım ve yorumlarının

niteliği, devlet ve devrim gibi belirleyici konularda Marksist doğruların çarpıtılmadan ele alınıp alınmadığının test edilmesiyle belli oluyor. IMT liderliğinin ve Alan Woods'un bu sınavdan geçebildiğini söylemek ise kesinlikle mümkün değil. Tam tersine, Chavez gibi liderlere destek sunma ve onların takdirini toplama (!) sevdası yükseldikçe, oportünizm de kaçınılmaz bir yükseliş kaydediyor ve bu gidişat Woods'u Marksizmin temel ekseninden uzaklaştırdıkça uzaklaştırıyor.

Devlet sorununda sergilenen oportünizm

Marksist harekette oportünist kayışlar dün de bugün de kendini en çarpıcı biçimde devlet sorununa yaklaşımda ele vermektedir. Alan Woods'un "Marksizm ve Devlet" adıyla IDOM'da (In Defence Of Marxism sitesi) üç bölüm halinde yayınlanan Aralık 2008 tarihli yazısı da işte bu açıdan ele alınmayı hak ediyor. Bu yazıda açıkça gözler önüne serildiği üzere, önce Marksizmin bazı genel doğruları kabul edilir görünmekte, ancak daha sonra çeşitli bahanelerle, ama-fakat-lâkinlerle bu doğruların altı oyulmaktadır. Woods'un yazısından aktaracağımız bazı satırlar eşliğinde bu durumu örnelemeye çalışacağız.

Önce çok kısaca Marksizmin dünden bugüne uzanan bazı temel doğrularından söz edelim. Bilindiği üzere, Marksizm devlet sorununu kapsamlı biçimde ve bilimsel temellerde açıklığa kavuşturmuştur. Devlet nihayetinde eli silahlı adamlardan oluşur ve devlet mekanizması egemen sınıfın diğer sınıfları ezme aracıdır. Burjuva egemenliği ancak işçi sınıfı tarafından yıkılabilir; çünkü işçi sınıfı, ekonomik varoluş koşulları nedeniyle bu tarihsel görevi başarma olanağına ve gücüne sahip yegâne sınıftır. Sınıflı toplumlar tarihinin ortaya koyduğu gibi, zor yeni topluma gebe her eski toplumun ebesidir. Yazısında Marksizmin devlet konusundaki bu tür genel doğrularından hareket ettiği izlenimi veren Woods, "*işçi sınıfının toplumu dönüştürmek için harekete geçtiğinde, kaçınılmaz olarak mülk sahibi sınıfların direnciyle karşılaşacağını ya da bu direncin belli koşullar altında bir iç savaşa neden olacağını asla hiçbir zaman inkâr etmedik*" der. İş bu kadarıyla kalsa ortada bir sorun olmayacaktır. Ancak iş bununla bitmemekte, tam tersine "asıl iş" ve oportünizmin hüneri işte bu noktadan sonra başlamaktadır.

Woods bu meyanda bir hüner sergilemeye girişirken, önce kendisine yine Marksizmin işaret ettiği genel bir doğruyu siper edinecektir. İlk okuyucu-

nun dikkati, itiraz etmeye gerek olmayacak bir hususa çekilir: “*Ücretle geçinen sınıf yalnızca sayı olarak büyümemiştir, aynı zamanda mücadele etme potansiyeli olarak da büyümüştür. Modern koşullarda düzgünce örgütlenen bir genel grev, özellikle de dünyanın ekonomik olarak daha gelişmiş bölgelerinde yer alan bir ülkenin ekonomisini tamamen durma noktasına getirir. Sorunun bam teli örgütsel ve politik olarak işçi sınıfının hazırlık düzeyi ve onun önderliğidir.*”

İyi de, buradan hareketle Woods’un varmak istediği yer neresidir? İşte asıl sorun budur! Zaten Woods da, “*yukarıda anlattıklarımızdan ne tür genel sonuçlar çıkarabiliriz?*” diyerek, okuyucuyu Marksizmden uzaklaştıracak bir yolculuğa çıkartacaktır. Woods bu noktada okuyucunun gözünü boyayabilecek iki gerekçe ileri sürer. Bunlardan birincisi, zamanla kentleşme düzeyinin artması ve endüstride ileri tekniklerin daha fazla kullanılmasıyla birlikte, devrimin başlangıcında işçi sınıfının kendini geçmişe oranla daha uygun bir pozisyonda bulacağı savıdır. Woods’un ikinci savı ise, güçlü bir devrimci partinin kendi programına işçi sınıfının desteğini ve silahlı kuvvetlerin tabanının sempatisini kazanmadaki başarısı arttıkça, egemen sınıf direncinin de daha çabuk kırılacağı ve daha az şiddet, daha az can kaybı olacağıdır. Böylece Woods, okuyucuyu ulaştırmak istediği noktaya taşır. Woods’un bu seyahatten muradı, günümüzde sosyalizme barışçıl geçişin, bir başka ifadeyle devrimin barışçıl yoldan ilerlemesinin geçmişe oranla daha mümkün olduğu görüşünü zihinlere nakşedebilmektir.

Bu yüzden, “Marksizm ve Devlet” başlıklı bir yazıyı Woods ağırlıklı olarak toplumun barışçıl yoldan dönüşümü konusuna hasretmiştir. Özellikle de İngiltere başta olmak üzere (ne tesadüf değil mi?!), çeşitli kapitalist ülkelerde işçilerin siyasal iktidarı barışçıl bir yoldan (siz parlamenter yoldan diye okuyun!) fethedebileceği düşüncesi sinsi bir biçimde empoze edilmeye çalışılır. Emperyalizm çağı öncesinde İngiltere ve Amerika’nın özgün koşullarından hareketle, Marx’ın sosyalizme “barışçıl geçiş” konusuna değindiği doğrudur. Fakat Woods bu konuyu, artık o koşulların ortadan kalkmış bulunduğu ve tamamen farklı özelliklere sahip günümüz dünyasına taşımaktadır. İnandırıcı olabilmesi için de, bugünün koşullarında geçerli görünen kimi gerekçeler ileri sürmeye ihtiyacı vardır. İşte bu nedenle yazısının kurgusunu, işçi sınıfının ve onun örgütlerinin büyüyen gücü üzerine oturtacaktır. Woods’a göre, özellikle 1945’ten sonra üretici güçlerin gelişmesiyle birlikte hemen her yerde

işçi sınıfı devasa güçlenmiş ve sınıfsal denge nesnel olarak proletarya lehine dönmüştür. Marx'ın zamanında işçi sınıfı yalnızca Britanya'da toplumun çoğunluğunu oluştururken, günümüzde proletarya tüm ileri kapitalist ülkelerde toplumun belirleyici çoğunluğu haline gelmiştir. Keza vaktiyle toplumsal gericiliğin rezervuar kitesini oluşturan köylülük, neredeyse yok olmuştur.

Woods nesnel bir hakikatten, yani işçi sınıfının büyümesinden tamamen keyfi ve spekülatif bir sonuç türetmekte ve günümüzde barışçıl geçiş olanağının arttığını iddia etmektedir. Oysa bu konu daha yıllar önce "Devlet ve Devrim"de Lenin tarafından ele alınmış, bambaşka ve elbet bilimsel ve devrimci bir tarzda yorumlanmıştır. Marx'ın, örneğin 1852 yılında burjuva devlet aygıtının parçalanması gereğini ifade etmesinin üzerinden uzun yıllar geçmiştir ve bu zaman zarfında proletarya alabildiğine büyümüştür. Peki, bu gerçeklikten Lenin'in çıkarttığı devrimci sonuç ne olmuştur? Hiç kuşku yok ki, dünya tarihinin proleter devrimini 1852'de olduğundan çok daha geniş bir ölçüde devlet makinesinin yıkılması ereğiyle tüm güçlerini toplamaya götürdüğünü vurgular Lenin.

Woods ise, zaman içinde gerçekleşen değişimin ileri kapitalist ülkelerde iktidarın barışçıl yoldan ele geçirilmesini (parlamentar geçişi!) mümkün kılan bir nesnel temel döşediğine inanmamızı arzular. Bir zamanların büyük oportünisti Kautsky'nin ruhuna rahmet okutmak istercesine, günümüzde işçi devriminin, devrimci zora başvurmayı gerektirmeden sosyalizme ilerleyebileceği yanılması yerleştirmeye çalışır. Böylece *devrim* devrim olmaktan çıkartılıp parlamentar yoldan bir "işçi hükümeti" kurulmasına indirgenirken, işçi sınıfının en önemli devrimci görevi (eski devlet aygıtının kırılıp parçalanması) gündemden düşürülür. Şimdi gel de, bu önemli konudaki uyarılarıyla yıllar öncesinden bugüne seslenen Lenin'i bir kez daha hatırlama!

Lenin yine "Devlet ve Devrim"de önemli bir hususa işaret etmiştir. Sınıf mücadelesinin yerine sınıf uzlaşmasını geçiren sözde sosyalistler, sosyalist dönüşümü de sömürücü sınıf egemenliğinin alaşağı edilmesi biçiminde algılamamakta ve o tarzda savunmamaktadırlar. Onlar bu dönüşümü, egemen azınlığın, görevlerinin bilincine sahip çoğunluğa barışçıl bir boyun eğmesi biçiminde tasarlamaktadırlar. Oysa Lenin'in de vurguladığı gibi, 19. yüzyıl sonunda ve 20. yüzyıl başında İngiltere'de, Fransa'da, İtalya'da ve diğer bazı ülkelerde burjuva hükümetlere "sosyalist" katılma deneyi, her zaman emekçi sınıfların çıkarlarına ihanet sonucunu doğurmuştur. Ne var ki, anlaşılan bu

tür tarihi deneyimlerin verdiği dersleri ve de Lenin'in uyarılarını unutmak Woods'un işine gelmektedir!

Lenin "Devlet ve Devrim"de, işçi sınıfının devrimci iktidarının kurulabilmesi için üstesinden gelinmesi gereken olmazsa olmaz bir göreve, vaktiyle Marx ve Engels'in açıklığa kavuşturmuş olduğu tarihi bir göreve de dikkat çeker. Belirttiği üzere, devrimci zora dayanan devrim olmaksızın burjuva devlet yerine proleter devleti geçirmek tamamen olanaksızdır. Marx'ın Fransa'da iç savaş deneyiminin çözümlenmesinden yola çıkarak ifade ettiği gibi, işçi devriminden önceki bütün devrimler devlet makinesini olduğu gibi alarak yetkinleştirmişler ve güçlendirmişlerdir, oysaki onu kırmak ve parçalamak gerekir. İşte geçmişteki ve günümüzdeki bilumum oportünistlerin unutmaya ya da açıkça yok sayamadıklarında çarpıtmaya yeminli oldukları tarihsel ders budur.

Woods'a göre, Fransa ve diğer ülkelerde köylülüğün yok olması, geçmişte Bonapartist ve faşist gericiliğin rezervuarı kitlenin zayıflaması bakımından son derece önemlidir. Tek başına bu gerçekliğin gericiliğin gündemden düşmesi sonucunu getiremeyeceğini belirterek, haklı eleştirilere karşı önlem alır Woods. Ama diğer yandan ise, uzun bir süredir çeşitli çözümlerine serpiştirdiği üzere Avrupa'da faşizm yolunun kapalı olduğunu vurgulamaya pek meraklıdır. Günümüzdeki durumun iki dünya savaşı arasındaki dönemden tamamen farklı olduğunu söyler: "*O dönem faşistler, öğrenciler de dâhil olmak üzere köylülükte ve küçük-burjuvazide kitlesel rezervlere sahiptiler. Bütün bunlar şimdi değişmiştir. Köylülüğün yok olmasıyla ve beyaz yakalıların -öğretmenler, memurlar, banka çalışanları vb.- büyük bir kesiminin proletaryaya daha yakın olmasıyla işçi sınıfı bin kat daha güçlüdür. Bu şartlar altında burjuvazi açık bir diktatörlük için hamle yapmadan önce iki kere düşünmek zordur. Eğer emek hareketi gerçek sosyalist politikalarla donanırsa bu tür bir hamle burjuva egemenliğinin tamamen yıkılmasına neden olabilir.*" Belli ki, oportünizmin yaratmaya çalıştığı dünyada nesnel hakikatlerle kasıtlı öznel yorumlar iç içe geçirilmiştir. Bir yandan gerçekçi analizler yapıldığı izlenimi verilirken, diğer yandan işçi sınıfının bilinci, sınıfın büyümüş olması nedeniyle neredeyse kendiliğinden gerçekleşecek bir "kolay devrim" vaadiyle bulandırılmaktadır.

Kendi eksiğini başkasının suçuyla örtme

Woods'a göre bu "kolay" ya da "barışçı" devrimin olasılıktan gerçekliğe dönüşmemesinin nedeni, işçi hareketini tamamen güçsüz düşüren siyasetlerin tutumudur. Bu yüzden şöyle der: "*Sendika ve reformist liderler ellerindeki devasa gücü toplumu değiştirmek için kullanmaya hazır olsalar toplumun barışçıl bir yoldan dönüşümü tamamen mümkün olurdu. İşçi liderleri bunu yapmazlarsa kan gövdeyi götürebilir ve bu da tamamen reformist liderlerin sorumluluğundadır. ... Sendika liderlerinin, Stalinistlerin ve reformistlerin desteği olmadan kapitalist sistemin bir an bile yaşama şansı yoktur.*" Sendika bürokratlarının, Stalinistlerin, reformistlerin işçi sınıfı mücadelesine büyük zararlar verdiklerini işçiler nezdinde sergilemek ve bu can yakıcı gerçekler konusunda işçileri bilinçlendirmek kuşkusuz devrimci bir görevdir. Kapitalist sistemin sadece açık baskı ve eli silahlı adamlar sayesinde ayakta durmadığı, işçi sınıfının bilincini bulandıran bürokratların, reformistlerin kapitalist düzene yaşam olanağı sağladığı son derece aşikârdır.

İşte Woods kendi siyasi tarzına damgasını basan sinsi oportünizmini bu gibi genel doğruların ardına saklamaktadır. Evet, işçi sınıfı kapitalizmin tarihi boyunca sendika bürokratlarının ve reformist liderlerin ihanetlerinin bedelini nice can ve kan kaybıyla ödemiştir. Ne var ki, bu gerçekliğin ifadesi günümüzde barışçıl geçişin daha güçlü bir olasılık olduğu yolunda hiçbir nesnel dayanak oluşturamaz. Bu tür yaklaşımlar yalnızca malûmun ilanından ibaret kalırlar. İşçi hareketini devrimci yolundan saptıran sendika bürokratlarının veya sözde sosyalist liderlerin tarihsel rollerini, kapitalist düzenin işçi hareketini ezmesine yardımcı olma yönünde oynayacakları çok açıktır. O nedenle, bu düzen yanlısı güruhun başka yönde davranabilecekleri kurgusuyla, okuyucunun beynine barışçıl geçiş düşü zerk etmek asla masumane bir tutum olarak kabul edilemez.

Aslında bu tutum, Alan Woods ya da aynı siyasal kulvarda hareket eden benzeri sosyalist liderlerin yıllardır zihinlere yerleştirdikleri sakat bir yaklaşım tarzının tezahürüdür. Bu tarz-ı siyasetin başlıca yamukluğu, işin gerçeğinde ancak ve ancak devrimci bir önderliğin üstlenebileceği görevleri hep bir başkasından beklemektir. Fırsatçı siyasetçiler, işçi sınıfını başarısızlıklara ve nice kayıplara sürükleyeceği daha baştan belli olan kişi ya da çevreleri suçlamakla yetinip, devrimci görevlerin yükünden kurtulmaya çalışırlar. İşlerine geldiğinde mangalda kül bırakmayıp, nasıl anlı şanlı bir gelenek ya da enternasyo-

nal örgütlülük yarattıklarıyla böbürleneler, sıra günümüzün temel devrimci görevlerini gerçekleştirmeye geldiğinde suçu hep başkalarında aramaktadırlar. Bu zihniyet Woods'un satırlarında şu şekilde dile gelir: *“İşin doğrusu, bu görevi başaracak bir devrimci parti olsaydı son 70 yıl boyunca Almanya, İngiltere, İspanya, İtalya ve Fransa’da işçiler iktidarı birçok kez alabilirlerdi. Birçok devrimci fırsat reformizm ve Stalinizmin ihanetleri sonucu kaçırılmıştır. Önderliğin bu suçlarını işçi sınıfı kanıyla ödemek zorunda kalabilir.”*

Günümüzde barışçıl geçişin geçmişe oranla daha mümkün olduğu yolundaki görüşün bir diğer problemlili yönü ise, kapitalist gelişmenin yarattığı sonuçların mekanik determinist tarzda yorumlanmasıdır. Evet, zaman içinde işçi sınıfı büyümüş ve mücadele potansiyeli artmıştır. Fakat potansiyel ile realiteyi karıştırmak devrimci mücadelede yıkıcı sonuçlar doğuracak bir siyasal körlük anlamına gelir. Zira mücadele potansiyeli, ancak sağlam bir örgütlülük, doğru bir önderlik ve devrimci taktikler sayesinde kuvveden fiile çıkartulabilir. Oysa günümüzün temel sorunu, zaten bu bağlamda henüz üstesinden gelinememiş olan kahredici zafiyettir. Bunun yanı sıra, dünden bugüne geçen zaman içinde burjuvazi boş durmamış ve kapitalist devletin baskı aygıtlarını fazlasıyla tahkim etmiştir. Öte yandan burjuvazi, ideolojik alanda da işçi sınıfının bilincini karartacak ve böylece onu mücadeleden alıkoyacak nice ince yöntem ve araç geliştirmiştir. Çürüten kapitalizmin giderek kitleleri genel bir akıl tutulmasına maruz bıraktığı açık değil midir? Kapitalist devletlerin, işçi sınıfı ve emekçiler üzerinde geçmişe oranla çok daha acımasız bir baskı aygıtı oluşturduğu inkâr edilebilir mi?

Gerçek durum buyken, Woods, “devrimci bir programın silahlı kuvvetler tabanında daha çok destek bulacağı” gerekçesini öne çıkartarak, okuyucuya Venezuela örneğini kendi yorumladığı tarzda hatırlatmak istemektedir. Bu siyaset, burjuva ordunun içinden çıkan ve küçük subaylar nezdinde önemli desteğe sahip bulunan Chavez liderliğindeki Venezuelâda, devrimin Chavez’le birlikte ve eski devlet aygıtı kırılıp parçalanmaksızın ilerleyebileceği düşünüyü yaratmıştır. Woods ve IMT liderliğinin Venezuelâdaki devrimci sürece yaklaşımında açıkça örneklendiği üzere, devlet aygıtını yıkacak Marksist devrim anlayışı bulandırılmış ve yerine “devletin kötü bürokratlardan temizlenmesi” gibi tamamen oportünist ve reformist bir anlayış ikame edilmiştir. Devlet sorununa Marksist tarzda yaklaşmadığını gözler önüne seren bu örnek, IMT çevresinin genelde devlet ve sosyalizm ilişkisi konusunda öteden beri sorun-

lu yönlelere sahip bulunduğunu hatırlatıyor.

Daha önce çeşitli kereler dile getirmeye ve vurgulamaya çalıştığımız bir husus var. Devlet sorununun Marksist kavranışının bulandırılması konusunda (örneğin devletçilikle sosyalizmin birbirine karıştırılması) sabıkalı olan yalnızca Stalinist çevreler değildir; kimi Troçkist çevrelerin de bu konudaki yaklaşımları tamamen sakattır. Unutulmamalı ki, sınıfsız toplumun ilk basamağı olan sosyalizm aslında devletsiz bir toplumsal düzeni ifade eder. Bu Marksist kavrayışın dışına taşıp, güçlü bir devletle bürokratik bir planlamayı çifteleştirerek icat edilen “sosyalizm” anlayışları ise eninde sonunda Stalinizm benzeri ulusal kalkınmacı-devletçi bürokratik rejimleri savunmaya varır. Nitekim vaktiyle Sovyetler Birliği’ndeki Stalinist bürokratik rejimi haklı temellerde eleştiren Troçki’nin mirasçısı olduğunu iddia eden Woods’un, bugün Kübadaki bürokratik rejimi savunuyor olması yeterince düşündürücü değil midir?

Bu noktada sözü tek bir yazı kapsamında fazlaca uzatmak mümkün olmadığından, burada IMT’nin bu tür oportünist yaklaşımlarına çeşitli vesilelerle eleştiriler yönelmiş olduğumuzu hatırlatmakla yetinelim. Diğer konulardaki eleştiri ve görüş farklılıklarımız bir yana, IMT liderliğinin Venezuela siyasetine ilişkin eleştirilerimiz 2003 yılından itibaren, yani henüz yolun başındayken açık ve net biçimde ifade edildi. Chavez’in siyasal rolünün abartılması ve Venezueladaki proleter devrimci unsurların Bolivarcı hareket içinde eritilmek istenmesi gibi noktalarda gereken erken uyarılar yapıldı.

Fakat IMT liderliği bu tür eleştirilere rağmen bildiği yolda ilerlemeyi sürdürdü. Alan Woods, Venezuelada kitlelerin Chavez’i desteklediği bahanesinin ardına sığınarak, Chavez’i giderek daha da fazla öne çıkartan ve ona “tarih yapan kişi” olarak övgüler yağdıran bir siyasal çizgi inşa etti. Oysa Venezuelada ciddi bir devrimci durum mevcuttu ve Chavez devrimci mücadele içindeki işçi-emekçi kitlelerin siyasal iktidarı fethetmek üzere ilerleyebilmelerinin önüne dikilmiş bir engeldi. Gerçeklik buyken, IMT liderliği neredeyse bütünüyle devlet başkanı Chavez’in propagandasına endeksli bir “Hands off Venezuela” kampanyası başlattı. Gerçekte Venezuelada yaşanan henüz “devrimci bir durum” iken, Alan Woods’un yazılarında bu, gerçekleşmiş bir “devrim” olarak yansıtılıyordu. Woods’a göre Chavez “tarih yapan kişi”, Venezuelada yaşanan ise “Venezuela devrimi” idi!

Asla doğru bulmadığımız ve bize yabancı bu siyasal çizgi, oportünizmin ve

reformizmin günün can yakıcı gerçeklerinden kaçışının hem vesilesi hem de açık bir ifadesidir. Bugün Venezuelada ve diğer Latin Amerika ülkelerinde toplumu devrimci dönüşüme uğratabilecek yegâne unsur, devrimci işçi sınıfının örgütlü hareketidir. Günümüzün somut koşullarında Venezuelada (ya da benzer devrimci durumların yaşandığı diğer Latin Amerika ülkelerinde) işçi sınıfı henüz bu önderlik konumundan uzak bulunuyor ve kitleler Chavez'i destekliyorlarsa, devrimci bir örgütlülük Chavez'in övülmesiyle değil, yetersizliğinin gösterilmesiyle ilerletilebilir ancak! Çok açık ki, Chavez kitleler tarafından bir El Libertador (kurtarıcı) olarak görüldüğü ölçüde, devrimin ilerlemesinin önünü tıkayan bir faktör olmayı sürdürecektir.

Latin Amerika ülkelerindeki devrimci durumlar kuşkusuz önemlidir, ama bu süreçlerden devrimci işçi iktidarının kurulması maksadıyla yararlanabilecek siyasal tutumlar geliştirilmelidir. Üstelik Latin Amerika bir başka gezegende değildir, içinde yaşadığımız kapitalist dünya cangılının bir parçasıdır. Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'yu kana buladığı bu dönem yalnızca bölge açısından değil, dünya açısından derin bir sistem krizi ve yeni bir emperyalist paylaşım dönemidir. Dünyanın kanlı paylaşım savaşlarının içine çekildiği böyle bir dönemde, komünistler dünyada sanki tatlı reform rüzgârları esiyor-muş gibi bir rahavet içinde olamazlar. Ne var ki, Woods önderliğindeki IMT liderliğinin bir kez daha kanıtladığı üzere, reformistlerin ve oportünistlerin siyasi meşrebi başkadır. Onlar, işçi sınıfının mücadele tarihinin geçmiş dönemlerinde olduğu gibi bugün de gerçekleri ve Marksizmin yaşayan doğrularını kendi çıkarları doğrultusunda çarpıtmaktan geri durmayacaklar!

II

Marksizmin çarpıtılması

Marksist zeminde hareket ettiklerini iddia eden oportünistler, bu iddialarını inandırıcı kılabilmek için devrimci mücadelenin bazı temel doğrularını kendi siyaset kapılarından içeri almış gibi yapıyorlar. İşin aslında ise bunları bir

hayli hünerli biçimde bacalarından kovalıyorlar. Alan Woods da “Marksizm ve Devlet” başlıklı yazısında bir yandan sınıf mücadelesinin sert doğasını, örneğin iç savaş gerçeğini göze almış gibi görünürken, diğer yandan bir bütün olarak kendi “barışçıl geçiş” düşünüyüşünü empoze eden bir kurgu eşliğinde yol alıyor. Nitekim şöyle diyor Woods: “İşçileri daima iç savaş ve şiddet hayaletiyle korkutmaya çalışan burjuvaların ve reformistlerin ve ‘kanlı devrim’ heveslerini ilan etmekte hiç fırsat kaçırmayan, böyle yapmakla da burjuvalara ve reformistlere büyük bir hizmet sunan sektörlerin aksine, bizler toplumun barışçıl bir dönüşümünü savunmakta ve şiddetin bütün suçunu egemen sınıfın ve reformist liderlerin sırtına yüklemekte ısrar ediyoruz.”

Woods yazısında buna benzer çeşitli gerekçeler ileri sürerek, aslında işçilerin çoğunun şiddet ve kan olasılığından fena halde korktuğunu hafızalara naksetmeye çalışmaktadır. Böylece o, ezilen kitlelerin bıçak kemiğe dayandığında tarih boyunca korkusuzca isyan ettikleri gerçeğinin üzerinden atlamakta ve tamamen kendi aydınca hafifliği ve korkuları üzerinden siyaset yapmaktadır. Onun devrimci ayaklanma konusunda kitlelerin ürkekliği bahanesini onca öne çıkarmaktan muradı, işçi sınıfının ve yoksul insanların kurtuluşu uğrunda her türlü zorluğu ve devrimci zoru göze alan gerçek Marksistleri “aşırı-sol” unsurlar olarak gösterebilmektir.

Gerçekten de Woods, hemen her önemli siyasal sorunda kendi meşrebince iyice sağdan vurabilmek için önce “aşırı-sollar” diye niteleyip durduğu bir saldırı hedefi yaratır. Fakat bu gibi nitelermelerle somutta hangi siyasal çevrelerin kastedildiği, gerçekte kimin ne dediği gibi konular tam anlamıyla muğlak bırakılır. Böylece Woods gibi bir siyasetçinin gözüne “ultra-sol” görünen tüm çevreler, kuşkusuz öncelikle de devrimci Marksizmi savunmaktan başka “günahı” olmayan komünistler oportünizmin saldırısına maruz kalmış olurlar. İşte bu oportünizmin sinsisi saldırı yöntemidir. Nitekim Woods, Latin Amerikadaki devrimci süreçlere IMT liderliğinin reformist yaklaşımını eleştiren tüm sol çevreleri aynı çuvala sokmuş ve günümüzde gerçek bir proleter devrimin gereklerini savunan devrimci Marksist yaklaşımları “aşırı-sol” gösterebilecek tarzda açılım ve yorumlar geliştirmiştir.

Hiçbir yanlış anlamaya fırsat vermemek için altını belirttik biçimde çizmek gerekirse, kuşkusuz ki Marksizm ölümü değil yaşamı, insanlığın kurtuluşunu, özgürlüğü savunan ve burjuva hümanizminden fersah fersah daha üstün ve derin biçimde insan sevgisi içeren bir dünya görüşüdür. Bu bakımdan en-

ternasyonalist komünistler asla durduk yere şiddeti, kan dökmeyi vb. savunmayacaklardır. Burjuvazinin karalamalarına aldanılmamalıdır, Marksizm şiddete tapan bir dünya görüşü değildir. Egemen sınıflar şiddete başvurmadıkça şiddete başvurmamak elbette Marksizmin temel bir yaklaşımıdır.

Ne var ki Marksist dünya görüşü boş bir ütopya olmayıp her açıdan kapitalizmin gerçekler dünyasından hareket ettiğine göre, kapitalist devletlerin acımasız baskı güçleri karşısında enternasyonalist komünistler işçi sınıfını “barışçıl geçiş” düşleriyle aldatmazlar! Kapitalist sömürü düzeninin devrimci zora gerek kalmaksızın kolay biçimde yıkılabilmesi için küçük-burjuvaca iç geçiren Bay Dühring’e Engels’in yönelttiği eleştiri hatırlanmalıdır. Engels bu temelde “Anti-Dühring”te, zorun tarihte oynadığı devrimci rolün göz ardı edilemeyeceğini belirtir. Keza Lenin de, Marx ve Engels’in açtığı devrimci yoldan ilerleyerek, sömürsüz bir dünya kurabilmek için devrimci zora dayanan devrim fikrinin işçi-emekçi kitlelere benimsetilmesi gerekliliğine değinir. Lenin bu gibi noktalarda, örneğin kurulacak bir “Halk Bankası” aracılığıyla işçilere karşılıksız kredi vererek sınıf mücadelesinin barışçı biçimde hallolacağını sanan Proudhon gibi küçük-burjuva sosyalistlere Marx’ın yöneltmiş olduğu sert eleştirileri hatırlatır.

Görüldüğü üzere Marksist önderler bir işçi devriminin başarılabilmesi için devrimci zorun gerekliliği konusunda yalnızca devrimci kadroların eğitimini yeterli görmemekte, işçi-emekçi-kitlelerin de bu doğrultuda bilinçlendirilmesi görevinden açıkça söz etmektedirler. Woods ise, devrimci Marksist önderlerin devrimci zor konusundaki açık ifadeleri karşısında köşeye sıkıştığında, böyle şeylerin ancak kadroların eğitimi amacıyla söylenebileceğini belirterek kaçmaya çalışacaktır. Fakat sıra kadroların devrimci eğitime geldiğinde de bu kez başka bahanelerle dümeni yine kendi barışçıl geçiş kurgularına kıriverecektir. Ayrıca Alan Woods’un göstermek istediğinin aksine, Marksizmin kurucularının devrimin barışçıl gelişiminden söz ettikleri bir durum aslında son derece istisnaidir ve o da emperyalizm öncesi döneme ilişkindir. Bu konuyu burada tekrar ve biraz daha etraflıca hatırlatmak gerekirse, Marx, kendi yaşadığı dönemin İngiltere’sinin (ve bir ölçüde de Amerika’nın) sahip olduğu bazı değişik özellikler nedeniyle bu iki ülkede sosyalizme barışçıl geçiş ihtimalinden söz etmiştir.

Daha sonra Lenin’in de “Çocukluk Hastalığı” adlı kitabında değineceği üzere, “katıksız bir kapitalist ülke modeli” olan İngiltere özelinde Marx’ı barışçıl

geçiş olasılığı üzerinde düşünmeye sevk eden nesnel nedenler mevcuttu. O tarihlerde İngiltere, özgün tarihsel koşullara sahip ilginç bir ülkeydi. İngiltere büyük bir ordu bulundurmamak yerine, Avrupa üzerindeki egemenliğini bir “ada gücü” olarak deniz gücüne ve “böl ve yönet” politikasına dayanarak sürdürebilmekteydi. Bu nedenle Kara Avrupa’sı ülkelerine oranla İngiltere’de militarizm daha zayıf, bürokrasisi daha cılızdı. Ayrıca İngiltere, ülkenin gelecekteki siyasi özgürlüğünün bir sonucu olarak, yine Kara Avrupa’sına nazaran kültür düzeyi yüksek ve nüfusun içinde yoğun bir ağırlığı olan, üstelik sendikalarda iyi örgütlenmiş bir işçi sınıfına sahipti. İşte bu özgün durum nedeniyle, İngiltere’de proleter devrim kapitalist devlet mekanizmasını yok etme görevinin üstesinden belki de devrimci zora gerek kalmaksızın daha kolay biçimde gelebilecekti.

Kuşkusuz Marx ve Engels’in İngiltere’de barışçıl geçiş olasılığına dair tüm bu değerlendirmeleri geçmiş tarihlerdeki nesnel durumu yansıtan koşullu bir niteliğe sahiptirler. Yılların ilerleyişi içinde nesnel koşulların değişmesiyle birlikte bu tür değerlendirmeler de geçerliliklerini yitirmişlerdir. Nitekim zamanla tüm kapitalist ülkelerde kapitalist devlet mekanizması ve devlet bürokrasisi çeşitli yönlerden tahkim edilirken, emperyalizm çağında militarizmin yükselişine paralel olarak askeri kast da güçlenmiştir. Bu gidişat İngiltere açısından da geçerlidir. Zaten Lenin de “Devlet ve Devrim”de, emperyalizm çağında koşulların değiştiğini, İngiltere ve Amerika’da da militarizmin ve bürokrasinin artık Kara Avrupa’sı ülkelerinden pek bir farkının kalmadığını belirtmiştir. O nedenle diğer ülkelerde olduğu gibi bu iki ülkede de proleter devrimin temel şartı, gerektiği noktada devrimci zor kullanarak kapitalist devlet mekanizmasının kırılması ve proletarya diktatörlüğünün kurulması haline gelmiştir.

Ne var ki Woods gibilerin tarzı bellidir. Önce yine Marksizmin bazı genel doğrularından söz edilecektir. Fakat hemen ardından, Marksizmin bu genel doğruların tekrarından ibaret olamayacağı belirtilerek oportünist bir yoldan yürünecektir. Woods’un bu tarzının çarpıcı örneklerinden birini de, eski devlet aygıtının parçalanması yolundaki devrimci görevlerle kendisi gibi sosyalistlerin icadı olan “barışçıl geçiş” düşünün art arda sıralanması sayesinde yaratılan kafa karışıklığı oluşturur. Bu meyanda önce şöyle der Woods: *“Marx’ın açıkladığı üzere işçi sınıfı kendini basitçe var olan devlet iktidarı üzerine dayandıramaz, aksine onu yıkmak ve parçalamak zorundadır. Bu bir Marksist*

için ABC'dir.” Doğru ve gayet güzel; ne var ki işin arkası hiç de güzel gelmeyecektir. Woods kendi yazılarında sıkça örneklediği üzere, *“fakat alfabede ABC'den sonra gelen harfler vardır”* diyerek yine bir oportünistin sanatını icra etmeye koyulur. Neticede, vaktiyle Engels'in “Komünizmin İlkeleri”nde ifade etmiş olduğu bir değerlendirme okuyucuya, Woods'un oportünist siyasetini güya haklı çıkartacak yorumlar eşliğinde sunulur.

Engels soru-cevap tarzında kaleme aldığı bu yazısında, “özel mülkiyetin kaldırılmasını barışçıl yöntemlerle gerçekleştirmek olanaklı olacak mıdır?” sorusunu sormuş ve şu yanıtı vermiştir: “Bunun olabilmesi istenilen bir şeydir ve buna karşı direnecek en son kişiler elbette komünistler olurdu. Komünistler komplonun hiçbir türüsünün, hiçbir yarar sağlamadığı gibi, hatta zararlı olduğunu çok iyi biliyorlar. Devrimlerin kasten ve keyfi olarak yapılmadıklarını, bunların her yerde ve her zaman belirli partilerin ve koskoca sınıfların irade ve önderliklerinden tamamıyla bağımsız koşulların zorunlu sonuçları olduklarını çok iyi biliyorlar.” Kendi “barışçıl geçiş” kurgusuna Engels'in bu satırlarını dayanak göstermek isteyen Woods, işçi sınıfının zamansız ve hazırlıksız bir ayaklanmaya kalkışması durumunda sürükleneceği tehlike konusunda yapılan haklı uyarının ardına gizlenir. Bu tür atraksiyonlarla okuyucunun gözü boyanmaya çalışılırken, devrimci ayaklanma görevi el çabukluğuyla yok ediliverilir!

Engels'in “Komünizmin İlkeleri” adlı yazısında bir bütün olarak okuyucuya vermek istediği mesaj, Woods'un sihirbazlığı neticesinde bir oportünistin barışçı geçiş hayallerini destekleyen kısır bir boyuta indirgenmiştir. Şöyle der Woods: *“Daha en başından itibaren, yalnızca proletaryanın olgunlaşmış ayaklanmalara ve maceralara çekilme tehlikesini değil, aynı zamanda bu sorunun beceriksizce ortaya konmasının Komünizmin düşmanlarına hediye edilmiş bir propaganda aracı olacağını da düşünen bilimsel sosyalizmin kurucuları, şiddet sorununa nasıl yaklaşacakları konusunda çok dikkatli olmuşlardır.”* Ancak devrimci Marksizmi lâyıkıyla öğrenmek isteyen biri, Woods'un “Komünizmin İlkeleri”ni kendi meşrebince yorumlayış tarzına değil, takip eden satırlarda Engels'in söylediklerine dikkat kesilmelidir: “Ama” der Engels, komünistler “proletaryanın gelişmesinin, hemen her uygar ülkede zorla bastırıldığını ve komünistlerin muhaliflerinin, böylece, bütün güçleriyle, bir devrimi hazırlamakta olduklarını görüyorlar. Ezilen proletarya, sonuçta bir devrime zorlanacak olursa, biz komünistler, nasıl şimdi sözle yapıyorsak, o

zaman fiilen de proleterlerin davasını savunacağız”.

Oportünistlerin Marksizmin açılımlarını kendi niyetleri doğrultusunda kırarak veya çarpıtarak sunmaları yıllardır bilinen siyasal gerçekleri değiştiremez. Proletaryanın öncüsünü, mücadele kaçkını sinik ve pasifist eğilimlere karşı bağışık kılacak devrimci tarzda eğitme konusunda Marx ve Engels’in göstermiş oldukları hassasiyet aşikârdır. Otorite konusunda yaşamdan kopuk biçimde gevezelik eden ve bu küçük-burjuvaca hafifliği bir siyasal tarz haline getiren “otorite-karşıtları”nı eleştirirken Engels şöyle der: “Bu baylar hiç devrim görmüşler midir? Devrim, elbette ki, en otoriter olan şeydir; bu, nüfusun bir bölümünün kendi iradesini, nüfusun öteki bölümüne tüfeklerle, süngülerle ve toplarla –akla gelebilecek bütün otoriter araçlarla– dayattığı bir eylemdir; ve eğer muzaffer olan taraf yok yere yenik düşmek istemiyorsa, bu egemenliğini, silahlarının gericiiler üzerinde yarattığı terör ile sürdürmelidir. Paris Komünü, silahlı halkın otoritesini burjuvaziye karşı kullanmamış olsaydı, bir gün olsun dayanabilir miydi? Tersine, Paris Komünü bundan yeterince yararlanmamış olmakla suçlamamız gerekmiyor mu?”

İşte bir devrimci Marksist, tarihsel-sosyal-siyasal gerçekleri açıklarken böyle konuşur. İşçi hareketine uzanan oportünist aydın ise, hem işine geldiğinde kendini devrimci göstermekten vazgeçmeyecek hem de devrimin katı yasaları karşısında kapıldığı korkuyu gözlerden gizlemek için bu zaafını kitlelere mal edecektir. Bu tür bir sosyalist, kapitalist düzenin yoksul emekçi kitlelere hayatın hemen her kesitinde zaten zorbalık, gözyaşı ve acı sunmakta olduğu gerçeğini görmezden gelecek ve onlara gerçek bir devrimci siyaset yerine kendi aydın dünyasına özgü “barışçı düşler” önerecektir. İşçileri devrimci mücadelenin zor ama zorunlu yönleri temelinde eğitmekten köşe bucak kaçacak ve bunun yerine onları nazenin bebeler gibi reformist-oportünist lapa-larla beslemeye yeltenecektir.

Gerçek bir Marksist “Marksizm ve Devlet” sorununu ele alan bir yazıda, işçi devriminin asla savsaklanamayacak en temel görevinin kapitalist devlet mekanizmasını kırıp parçalamak olduğunu ve bu yüzden de örgütlü proletaryanın devrimci zorun gerekliliği düşüncesiyle beslenmesi gerektiğini hiçbir kuşku uyandırmayacak biçimde ifade eder. Kapitalist devlet mekanizması, hele ki günümüz dünyasında işçi-emekçi kitleler açısından geçmişe oranla misliyle dayanılmaz bir zor ve baskı aygıtına dönüşmüştür. Dolayısıyla böyle bir aygıtı tarihin çöplüğüne gönderecek olan proleter devrimin nasıl da

egemen sınıfın şiddetiyle yüz yüze geleceği ve bu nedenle örgütlü işçilerin de o şiddeti püskürtecek tarzda devrimci zor uygulamak zorunda kalacağı aşikârdır. Gerçeklik buyken Woods yazısında okuyucunun dikkatini döne dolaşa “barışçıl geçiş” mevzuuna çekip durmaktadır. Bu bağlamda sıra yine buna gelmiştir ve konu elbet İngiltere’de geçmektedir!

Önce şu sözlerle peşrevini çeker Woods: “*Marx ve Engels, belli koşullar altında, ki zamanında bu koşulların sadece İngiltere’de mevcut olduğuna inanmalarına rağmen, iktidarın proletaryaya barışçıl yollarla geçmesi olasılığını göz ardı etmediler.*” Ve takiben Woods, Engels’in 1886’da Kapital’e yazdığı Önsöz’den bazı satırları aktarır. Engels bu yazısında Marx’ın teorisıyla ilgili şöyle demektedir: “Kuşkusuz, teorisinin tümü, İngiltere’nin ekonomik tarihinin ve koşullarının bir ömür boyu incelenmesinin sonucu olan ve bu çalışmasıyla, hiç değilse Avrupada, İngiltere’nin barışçı ve yasal yollarla kaçınılmaz toplumsal devrimin tümüyle etkilenebileceği biricik ülke olacağı sonucuna varan bir adamın sesine, böyle bir anda, kulak vermek gerekir.”

Böylece tüm entelektüel enerjisini kullanarak, aslında Marx ve Engels’in özellikle İngiltere için barışçıl geçiş olasılığına nasıl da ağırlık vermiş olduklarını (!) kanıtlamaya çalışmaktadır Woods. O bu bağlamda kendi Lenin’ini de yaratacak ve emperyalizm çağında barışçıl geçiş fikrinin artık bir düşten ibaret olacağını sık sık vurgulamış olan Lenin’i bakın okuyucuya nasıl bambaşka şekilde sunacaktır: “*Lenin 1920’de, İngiltere’de proletarya ve onun örgütlerinin muazzam gücü nedeniyle, sendikaların ve İşçi Partisinin Marksistler tarafından idare edilmesi şartıyla, sosyalist dönüşümün barışçıl bir şekilde gerçekleştirilmesinin, hem de parlamento yoluyla, tümüyle mümkün olduğunu ileri sürebiliyordu.*” Woods bu suretle Lenin’in diyalektik yaklaşımını örneklediğini iddia ederken, aslında kendi “barış ve huzur içinde yaşam” düşlerine Lenin’i alet edivermiştir. Devrimci Lenin, parlamenter yoldan dönüşümü savunan Woods’un destekçisi düzeyine indirgenmiştir!

Lenin’i savunur görünerek inkâr etmek

İşin gerçeğini hatırlayalım. Lenin, gerek “Dönek Kautsky”de gerekse 1920’lerde kaleme aldığı yazılarında, devrimci zor gereğini olur olmaz bahanelerle göz ardı etmeye çalışan Kautsky tarzı “barışçıl dönüşüm” siyasetini açıkça eleştirmiştir. Kautsky diktatörlük olgusunu tanımlarken, bu kavramın egemen özelliğini, yani devrimci zor gerçeğini tüm gücüyle okurdan saklamaya

çalışır. Bu noktada tartışılması gereken temel sorunun, barışçıl devrim ile zora dayanan devrim arasındaki karşıtlık olduğuna dikkat çeker Lenin ve kendi görüşünü açıkça ifade eder: “Gerici zor ile devrimci zoru ayırt eden koşulları çözümlenmezsiniz, genel olarak ‘zor’dan söz etmek, devrimden vazgeçen bir hamkafa olarak ortaya çıkmak ya da yalnızca kendini ve başkalarını yanıltmacalarla aldatmak demektir.” Lenin’in ne dediği gayet açıktır, ama bu devrimci doğruları hatırlamak kuşkusuz Woods gibilerin işine gelmeyecektir.

Alan Woods, Lenin’in açıklamalarını ya da Rus devrim sürecinin Marksist analizini kendi oportünist siyasetini parlatma gayesiyle tahrif etmekle meşguldür. Venezuelada Chavez’in devrimci edalarla iktidar koltuğuna kurulması neticesinde kesintiye uğrayan devrimci süreci, Woods, 1917 Şubatından Ekimine ilerleyen Rus devrim sürecine benzetmektedir. Woods’un bu yersiz ve yakışsız benzetmeyle amaçladığı, Venezuela devriminin hâlâ ilerlemekte olduğu ve devletin kötü bürokratlardan temizlenmesi durumunda da başarıya ulaşacağı yanılsamasını yaratmaktır. Bu yanılsamanın temellerini döşemek maksadıyla, “*Rusya’da Ekim Devrimi birçoklarının düşündüğünün aksine barışçıl bir olaydır*” diyerek konuya giriş yapar. Woods’un bu bağlamda başvuracağı hile, Çarlık rejimini yıkararak mevcut devlet mekanizmasını parçalayan 1917 Şubat devriminden sonra gelişen ve bu arada iktidarın barışçı biçimde sovyetlere geçme olasılığını da içeren süreci sanki bütünüyle “barışçıl bir olay”mış gibi göstermesi olacaktır.

İşin aslı hatırlanacak olursa, 1917 Rus devrim süreci içinde Şubat devrimi neticesinde burjuva nitelikli geçici bir hükümet kurulmuştur. Fakat burjuvazi henüz iktidar olabilmiş ve kendi bürokratik devlet aygıtını yaratabilmiş değildir. Bunun yanı sıra muazzam bir kitle gücüne dayanan ve gerçek bir iktidar potansiyeli taşıyan işçi, köylü ve asker sovyetleri mevcuttur. Devrim çeşitli gelgitleriyle sıcağı sıcağına yaşanmaktadır ve 1917 Ekimine ilerleyen süreçte iktidarın sovyetler tarafından barışçı biçimde ele geçirilmesi imkânı doğmaktadır. Ne var ki henüz Bolşevik temsilciler sovyetlerde çoğunluk sağlayamadığından bu imkân gerçekliğe dönüşmemektedir. Kısacası o tarihlerde Rusya’da bir ikili iktidar (bir başka deyişle ikili iktidarsızlık) durumu yaşanmaktadır.

Devrimin Lenin ve Troçki gibi önde gelen liderleri, iktidarın sovyetlere geçmesi için işçi-emekçi kitleleri seferber etme amacını “bütün iktidar sovyetlere” sloganıyla somutlarlar. Bu süreçte iktidarın barışçıl biçimde sovyetle-

re geçme şansı değerlendirilememiş ve Eylül ayında koşullar olgunlaştığında Lenin artık devrimci ayaklanmanın zamanının gelmiş olduğunu son derece net biçimde açıklamıştır. Ayaklanmanın organize edilmesini sağlayacak Bolşevik Parti taktikleri, sovyetlerde örgütlü işçi-emekçi kitlelere benimsetilmeye çalışılır. Neticede, eski devlet aygıtı zaten Şubat devrimiyle parçalanmış olduğundan, burjuvazi henüz iktidar olacak güce kavuşmadığından ve de Bolşeviklerin devrimci siyaseti sovyetlerde çoğunluğu sağladığından Ekim devrimi ayaklanması çok fazla kan dökmeden başarıya ulaştırılır.

İşte Woods'un "barışçıl bir olay" diyerek kendi reformist düşlerine dayanak yapmaya çalıştığı Ekim Devriminin içyüzü budur. Rusya'da söz konusu koşullar nedeniyle iktidarın sovyetler tarafından barışçı biçimde ele geçirilmesi konusuyla, günümüzde Venezuelada yaşanan süreci bir tutmak ve ikincisinin mevcut devlet aygıtını kırıp parçalama görevini "barışçı devrim olasılığı" bahanesiyle yok etmeye çalışmak tamamen kötü niyetli bir sihirbazlıktır!

Ne var ki Alan Woods, devrimci kadrolar yetiştirmeye çalışan bir siyasal lider gibi değil de sanki etrafına topladığı çoluk-çocuğu kandırmaya çalışan biri gibi konuşmaktadır. Ve kendisini haklı gösterebilmek amacıyla da, düpedüz kendi icadı olan hileleri geçmişte yaşanmış kimi olaylara benzetmeye teşebbüs etmektedir. Bu yüzden Woods, "yeterli güçteki bir kitle hareketinin belli koşullar altında iç savaşız iktidarı devralacağı değerlendirmesi IMT'nin icadı değildir" diyecek ve vaktiyle Troçki'nin Dewey Komisyonuna verdiği ifadede geçen bazı yanıtları kendi emellerine alet edecektir. Oysa konu o kadar farklıdır ki! Troçki, Stalinist egemen bürokrasinin iktidarı altında artık bir işçi devleti olmaktan tamamen çıkmış Sovyetler Birliği'nin sınıf karakteri hakkında hatalı değerlendirmelere sahiptir. O nedenle de SSCB'de tüm iktisadi ve siyasal gücün tekrar işçi sınıfının eline geçebilmesi için politik bir devrimi yeterli görmekte ve bu noktalardan hareketle Dewey Komisyonunun bir sorusuna, Sovyet bürokrasisinin şiddete başvurmadan yıkılabileceği yolunda yanıt vermektedir. Alan Woods'un, kendisine kulak verenleri kandırmak üzere Troçki'nin sözlerini istismar ettiği yeterince açık değil midir?

Şayet Woods'un örneklediği oportünizmin önlenemez yükselişi konusunda daha fazla kanıt gerekiyorsa, onun "Lenin ve devrimci bozgunculuk" konusunu yine kendi emelleri doğrultusunda mınıcklamasına da bakılabilir. Önce 1914 yılındaki durum hakkında Lenin'in değerlendirmelerinden hatırlatmalar yapar Woods. Dediği gibi, II. Enternasyonal'de yaşanan ayrışma tamamen

yeni koşullar yaratmıştır. Sosyal Demokrasinin eşi benzeri görülmemiş ihanetinin verdiği dersler ışığında, Marksizmin küçük ve yalıtık güçlerini uluslararası alanda yeniden eğitmek ve yeniden toparlamak şart hale gelmiştir. İşte böyle bir dönemde bu devasa görevin üstesinden gelebilmek ve uluslararası planda devrimci kadrolar yetiştirebilmek amacıyla, Lenin devrimci enternasyonalizmin temel ilkelerine yoğun bir vurgu yapmaktadır.

Yürüyen emperyalist savaş koşullarında devrimci proletaryanın yeni bir enternasyonal örgütünün yaratılabilmesi için kadroların “devrimci bozgunculuk” taktikleri temelinde eğitilmesi şarttır. Oportünistler ve sosyal-şovenler marifetiyle yurtseverliğin her türlü işçi sınıfını zehirleyecek milliyetçiliğe dönüştürülmektedir. Çeşitli ülkelerden işçiler ortak bir mücadelede kardeşleştirilecek yerde, “kendi” burjuvalarının çıkarları doğrultusunda birbirlerine boğazlatılmaktadırlar. Bu yüzden emperyalist savaş alevlerinin içinden Almanyada Karl Liebknecht’in yükseltmiş olduğu, “esas düşman içeridedir, silahını kendi burjuvana çevir” haykırışı işçi-emekçi kitleleri uyanmaya davet eden son derece önemli ve doğru bir çağrıdır.

Lenin bu devrimci yaklaşıma önem vermiş ve bunu enternasyonal mücadele arenasında egemen kılmaya çalışmıştır. Onun birbiriyle savaşan emperyalist ülkeler nezdinde savunduğu “devrimci bozgunculuk” taktiği, kitleleri devrimci bir iktidar kurabilmek üzere “emperyalist savaşı iç savaşa çevirmeye” ve “kendi burjuvazisinin yenilgisini istemeye” çağırır. Günümüzde de devrimci proletarya emperyalist savaşa tutuşmuş ülkelerde bu devrimci taktikleri uygulamayı öğrenmeli ve kuşkusuz devrimci siyasal liderler de ulusal ve enternasyonal düzeyde bu devrimci taktikleri özümsemiş kadrolar yetiştirmelidir.

Ne var ki, Woods’un “Marksizm ve Devlet” yazısında bu konuya değinmesinin nedeni bu tür devrimci görevleri vurgulama ihtiyacı değildir; onun niyeti tamamen farklıdır. 1914 yılı civarında yer alan kimi önemli olaylar eşliğinde Lenin’in yaklaşımlarından hatırlatmalar yapan Woods, lafını dönüp doluşturup Lenin’in devrimci değerlendirmelerini gözden düşürecek bir noktaya getirecektir. Lenin’i kastederek, “*onun ara sıra abartmış olduğu tartışılabilir*” diyecek ve böylece dilinin altında sakladığı baklasını ağızından çıkartacaktır. Woods Lenin’in “devrimci bozgunculuk” siyasetini savunmuş olmasını, “*çubuğu düzeltebilmek için diğer yöne doğru fazlaca eğmesine*” bağlar. Lenin’in sadece ne yazdığını değil, aynı zamanda ne için yazdığını anlamaksızın kafamızın karışacağı “uyarısını” yapar ve böylece emperyalist savaş karşısında

savunulması gereken “devrimci bozgunculuk” taktiğini, çubuğu düzelteyim derken biraz öteki uca savrulma olarak gösterir. İşte Woods’un “Marksizm” temelinde “kadro” yetiştirme tarzı böyledir!

Woods amacına ulaşabilirse, onun başında olduğu enternasyonal örgütün kadroları ve çevre unsurları Lenin’i öyle bir “güzel” anlayacaklardır ki(!), devrimci taktikler artık onlara tamamen aşırı-sol görünecektir. Ve onlar Woods’un öğrettiği üzere, devrim adına pespaye bir reformculuğu savunmayı içlerine sindireceklerdir. Bununla da kalmayacak, Venezuela devlet başkanı Chavez ile dostluğunun ilerlemesiyle başını alıp giden Woods oportünist liderlik basamaklarında şahikaya ulaşırken, onun çömezleri bu Chavez yandaşlığında hiçbir kusur bulamayacaklardır. Ve de Woods’un Venezuela yaklaşımını eleştiren devrimcileri “ultra-sol” olmakla suçlayacaklardır.

Woods oportünizmde kıvraklaşmış kalemini, Chavez gibi devlet adamlarıyla dostluğun verdiği keyifle oynatırken yazısı şu türden “veciz” yaklaşımlarla süslenecektir: *“Ultra sol ve sekte gruplar bir satırını anlamaksızın Lenin’in kelimelerini sürekli tekrarlar. ... Şovenizmle savaşmak, Sosyal Demokrasi ve özellikle de onun sol kanadı ile (Kautsky ve ‘merkez’) hiçbir uzlaşmanın mümkün olmadığına vurgu yapmak için Lenin kuşku götürmez bir biçimde abartılı bazı formüller kullandı. Bu tür abartmalar, onun örneğin Troçki’nin tutumunu tamamen yanlış biçimde ‘merkezcilik’ olarak nitelemesine yol açtı. Lenin’in bu dönemdeki tutumunun tek taraflı yorumlanmasından sonu gelmez kafa karışıklıkları doğdu.”*

Lenin’in “devrimci bozgunculuk” açılımını devrimci mücadelenin gerekli taktikleri bağlamında değil de, yalnızca kadroların bazı çarpılmış yaklaşımlarını düzeltebilmek amacıyla abartılı biçimde ortaya koyduğunu iddia eder Woods. Onun bu sayede elde etmek istediği iki sonuç vardır. Birincisi, bir dönem II. Enternasyonal’in oportünist “merkez”i ile işbirliği yapan Troçki’nin tutumunu aklamak ve Lenin’in bu konuda ona yönelttiği eleştiriye haksız göstermektir. İkincisi ise, “devrimci bozgunculuk” taktiğinin bir abartmadan ibaret olduğuna ve zaten Lenin’in de 1917 Martından sonra bundan vazgeçtiğine okuyucuyu inandırabilmektir. *“Lenin 1917 Martından sonra Rusya’ya döndüğünde kendi tutumunu temelden değiştirdi”* der Alan Woods. Devamla, *“1917 Mart sonrası Lenin’in pozisyonu daha önce öne sürmüş olduğu sloganlarla çok az benzerlik taşımaktaydı”* diye buyurur ve böylece sadede gelir. Onun satırlarından öğrendiğimize göre, *“aslında ‘devrimci bozgunculuk’ slo-*

ganlarının kitleleri Ekim devrimine hazırlamakta hiçbir rolü olmamıştır”!

Woods, bu noktada yine bir el çabukluğu marifet sayesinde konuyu çarpıtır ve devrimci taktiklerin kitlelere sabırla, onların anlayacağı bir dille ve onları mücadeleye çekebilecek sözcüklerle propaganda edilmesi gereğinin ardına sığınarak mevzi alır. Bu pozisyonu aldıktan sonra da devrimci kadroların iç savaş olasılığını, devrimci zorun rolünü ve ayaklanma sanatını öğrenecek şekilde eğitimi ve devrimci taktiklerin yine aynı doğrultuda en eksiksiz biçimde formüle edilmesi görevini çöpe atıverir. Bu tutum Woods’un başkalarını eleştirirken pek beğenip yazılarında sıkça yinelediği tabirle, bebeği yıkarken yıkama suyuyla birlikte bebeği de fırlatıp atmaya benzemektedir. Yani Woods açısından tam bir “ele verir talkımı kendi yutar salkımı” durumu!

Kuşkusuz devrimci taktik ve sloganların kitlelere sabırsız, zamansız ve özensiz biçimde, kısacası devrimci lafazanlığa, sekterliğe varacak tarzda sunulması tamamen yanlıştır. Kitle çalışması sabırlı ve özenli olmayı gerektiren bir siyasal sanattır. Bu bakımdan, Komintern’in temellerinin atıldığı dönemde Lenin genç Komünist Partileri sekterlik tuzağına düşmekten kurtarmak için az uğraşmamıştır. Lenin önderliğindeki Komünist Enternasyonal’in, kitlelerin kazanılması amacıyla birleşik cephe, sendikalarda ve çeşitli kitle örgütlerinde çalışma, burjuva parlamentolarına katılma gibi taktikleri gündeme getirmesi de boşuna değildir. İşte Woods yazısında bu Marksist yaklaşımları sözde kabul eder görünür, ama öte yandan yine inceden inceye bildiğini okur. “Kitleyi kazanmak” gibi reddedilemeyecek bir genel doğrunun ardına sığınarak, devrimci kadro eğitimi ve devrimci taktik üretimi bağlamında Lenin’in savunmuş olduğu sloganları ve açıklamaları (bu devrimci mirası) “kurnazca” inkâra koyulur.

Woods’un bu noktada sergilediği “kurnazlık”, kitleleri kazanmaya çalışma taktiğini devrimci özünden yoksun kılınmış biçimde gündeme taşımak ve onu diğer devrimci taktiklerle oportünist tarzda karşı karşıya getirmektir. Bu yüzden, Komintern’de yürümüş önemli tartışmalar içinde Lenin sanki tek boyutlu olarak “kitlelere” vurgusunu yapıp duran bir siyasi lidermiş gibi gösterilir. Lenin tarafından gündeme getirilen ve koşullar olgunlaştığında savunulan “devrimci hücum” taktiği Woods tarafından neredeyse bütünüyle “aşırı- sol” bir taktikmiş gibi sunulur. Woods “kitleyi kazanma” konusuna içeriğinden bağımsız olarak öyle “sihirli” bir güç yükler ki, böylece Venezuela gibi devrimci durumların yaşandığı ülkelerde kitle kuyrukçusu reformist çiz-

gi mübah gösterilir! Oysa altını çizerek belirtmek gerekirse, “kitleyi kazanma” hedefi asla içeriğinin ne olduğundan bağımsız şekilde bir anlam ifade edemez. Unutulmamalı ki, reformist ve oportünist siyasetler de kitleyi kendi hedefleri doğrultusunda kazanmaya çalışırlar. Kısacası kitle çalışmasında asıl önemli olan, kitleleri hangi düşünceler ve kapitalizme karşı ne tip bir mücadele anlayışı temelinde kazandığıdır.

İşte Venezuela ya da günümüzde yaygınlaşan emperyalist savaş örnekleri temelinde IMT liderliğinin oportünist ve reformist yaklaşımını devrimci tarzda eleştirenlerin, Woods’un “sekte”, “ultra-sol” gibi suçlamalarına maruz kalmalarının ardında yatan gerçekler özetle böyledir. Son söz olarak vurgulamak gerekirse, IMT liderliğinin oportünizmi Alan Woods öncülüğünde önlenemez yükselişini sürdürürken, olan bu enternasyonal örgütlenmeyi devrimci sanarak inanan genç kadrolara oluyor. Yazımızın başlangıcında belirttiğimiz üzere, oportünizm dur durak bilmiyor ve IMT her gün biraz daha umutsuz bir biçimde oportünizmin ve reformizmin o uğursuz bataklığına gömülme yi sürdürüyor.